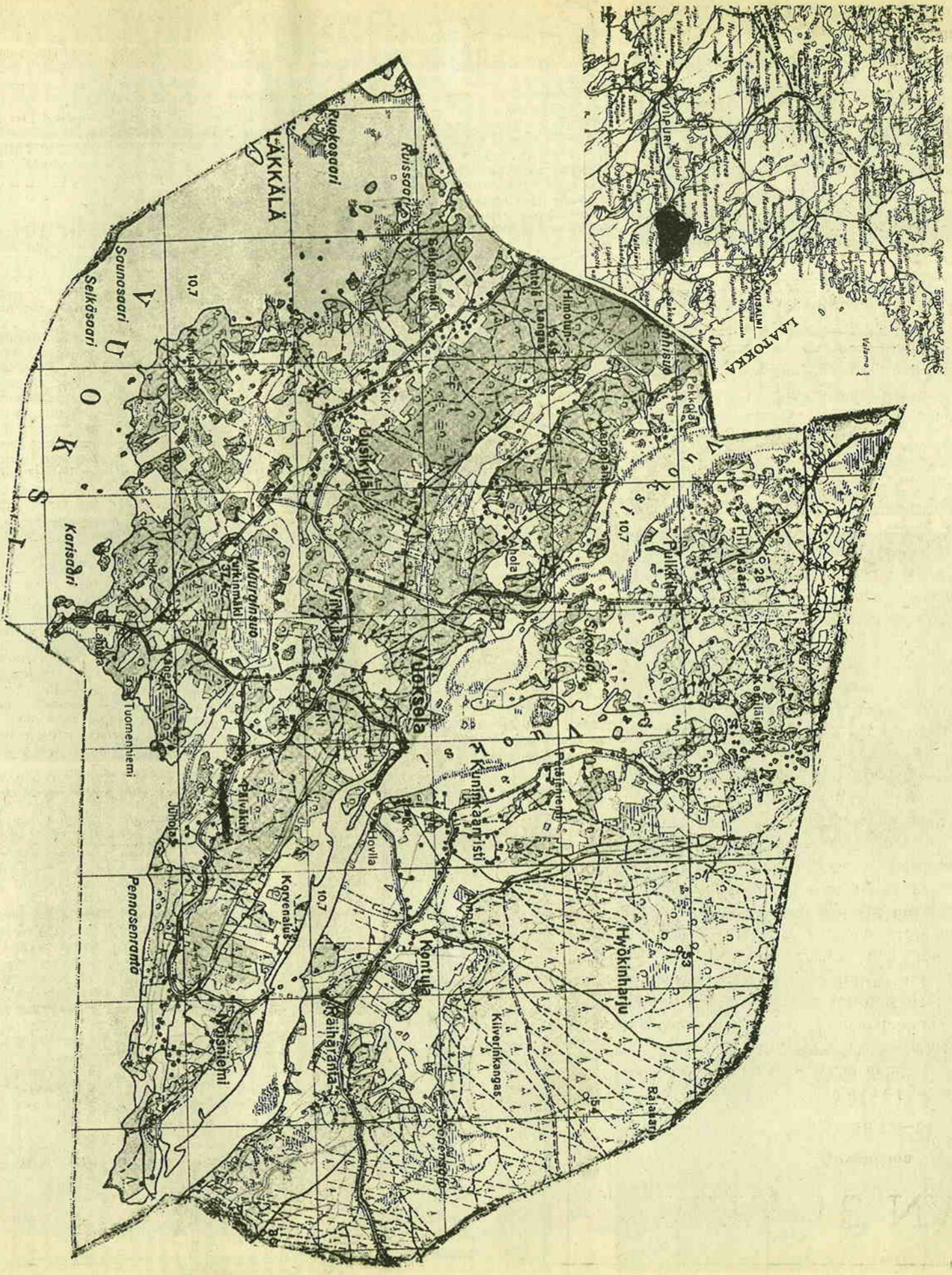

Pitäjä pitäjiltä

WUOKSELA

WUOKSIEN WUOKSELA

»Karjalan ikivanhan elinhermon ja valtavyälyn — Vuoksen — pohjoisrannalle Valkjärven ja Sakkolan pitäjien yhtymäkohtaan syntyi Vuokselan kunta. Näin aloitti kirjallija Matti Kähköri kirjoittaessaan Vuokselan historiaa. Vuoksela oli Kannaksen nuorimpia kuntia. Se aloitti toimintansa Viipurin läänin kuvernöörin päätöksen mukaisesti helmikuun ensimmäisenä päivänä 1914, tosin erittäin vaikeuksien takia kunta sai toimintansa käyntiin vasta tammikuun ensimmäisenä päivänä 1917. Vuokselaan kuului sen ensi vaiheessa myöskin Vuosalmen kylä, joka kuitenkin erosi pois v. 1925 eli silloin kun Äyräpään kunta perustettiin. Vuokselan pinta-ala oli ilman vesistöjä 135 km² ja väkiluku v. 1936 3.047 henkeä. Vuokselan kunnan ympäröi Valkjärvi, Sakkola, Räisälä, Vuoksenranta ja Äyräpää.

Tämän Vuoksen Vuokselan halkitevaraa vesistöni oli tekenkin Vuoksel, sillä kuntahan sijaitsi juuri Iso- ja pikku-Vuoksen yhtymäkohdassa. Koko Vuokselan eteläisenä rajana oli Iso-Vuoksi, josta Nolsenlemen kylän kohdalla erkant luokseeseen pikku Vuoksi, joka halkoi Vuokselan lavallaan kolmeena osaan: Hirvi- ja Kunnikaaristi ja muu osa kuntaa.

Iso-Vuoksi oli valtava vesiväylä, ollen leveimmiltä kohdistaan yli

kolmen kilometrin levyinen. Juuri tällä väyällä oli aikoinaan viikaks makustajalavahitkenne, joka ulottui pikku-Vuoksen puolella olevasta Ristintemestä Antrean asti. Tukkilaitivat käyttivät samoja reittejä talvisotaan asti, ollen kuitenkin reitti pikku-Vuoksen puolella hieman pitempi Räisälän selälle (Torhoniärvi) saakka.

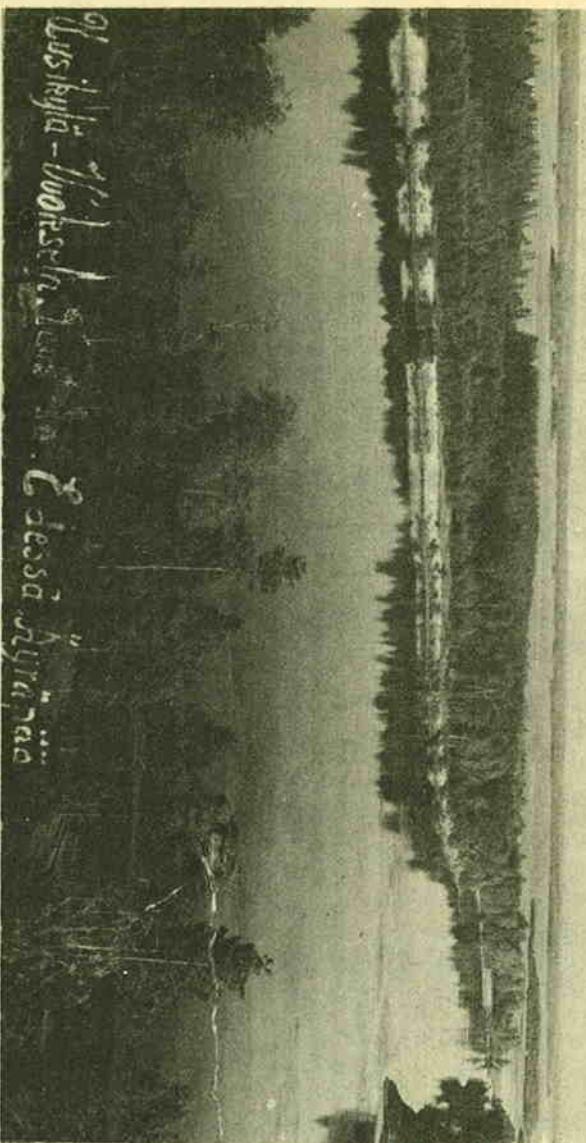
Vuoksi oli erittäin kalarikas ja vielä silloin hyvinkin puhdasvetinen järvi, jonka kaunnit rannat houkuttelivat kalastajia ja kesäviettäjiä erittäin runsaasti. Pikku-

tun kuuluessa Venäjälle (Novgorod) ja Päiväkiven kuuluessa Ruotsille, samoin myöskin Hirvisaaren kylä kuului kahteen valtiioon.

Vuoksela oli erittäin vauras maatalouspitäjä, sillä alavat ja rehevät maat antoivat erittäin hyviä satoja. Ehkä Vuoksen ansiosta siellä esim. maataloutta monin paikoin häiritsevä halla oli melkein tuntematon. Ensimmäiset hallayöt olivat vasta silloin, kun talvi teki tuloaan. Entisistä emäpitäjistä, kuten Valkjärveltä, oli kuntaan tullut hieman ajokaitteellisuutta, ja Sakkolasta »poraita». Lauta ilmasto Vuoksenlaaksossa loi edellytykset talojen lehtipuitten menestykselle, joten rantanielta löytyi villinä kasvavaa vuorijalavaa, pähkinäpuita, lehmukseita ja saarneja. Kasvillisuus oli erittäin harvinaislaatuista Karttusaarassa, Sikosaarassa ja Leppöjanen paltteilla. Ensiksi mainittu oli rauhoitettu luonnon-suojelualueeksi. Pikkukasvillisuus oli myöskin erittäin lajirikas, löytyen kasveja, jotka olivat harvinaisia koko Suomessa.

Vuokselan kunnan muodostivat seuraavat kylät, jotka luettiin siihen kansanomaisilla nimillä, sillä kirkonkirjoista ei kaikkia kyliä tainnut löytyä: Ahola, Hirvisaari, Kontula, Kotilla, Kunnikaaristi, Nolsenemi, Räihäranta, Uusi-Kylä ja Virkkilä, joten kunta muodostui yhdeksästä eri kyläkunnasta. Sen jälkeen kun kunta oli saatu oikeisiin uomiin oli kunnalliselämä erittäin rauhallista ja rakkentavaa, mihän poliittisia tai muita erimielisyyksiä ei suurenmin ollut. Kunnanvaltuustoon kuului 15 jäsentä. Luottamusmiehet olivat yleensä pitkäaikaisia, esim. kunallisuusvos Matti Romu oli valtuuston puheenjohtajana vuodesta 1934 kunnan lopettamiseen saakka, ollen vielä tämän jälkeen pitkäaikainen Vuokselaseuran puheenjohtaja. Vuokselaisia kunnallismiehiä (maisia) on kohonnut luottamuslehtävisissä erittäin korkealle, sillä emäntä Helena Virkki oli useita vuosia eduskunnan jäsen ja presidentin valitsijamiehenä. Eduskunnasta hän vaikutti erittäin voimakkaasti silloisen sirtoväen hyväksi, ollen monissa jaostossa asiantuntijana ja jäsenenä. Hän otti osaa myöskin järjestötoimintaan, ollen Suomen Marttiliiton puheenjohtaja useita vuosia. Vuokselassa oli myös monia muita pitkäaikaisia kunnallismiehiä, jotka jatkivat monia luottamustehtäviään evakkotapaleen jälkeenkin sijoituskunnissaan. Myöskin uusia »kunnanisiä» on ilmaantunut vuokselaisen sijoituskuntiin, joiden syntymäkuntta on ollut Vuoksela.

Talvisota vei vuokselaiset ensimmäisen kerran evakkoteille. Väliaikainen sijoituskunta oli Vilpula. Pika-asutussuunnitelman mukaan vuokselaiset oli kuitenkin sijoitettava Varsinais-Suomeen, Perniöön, Kiskoon, Muurujaan ja Suomensävelle. Silloisen asunto-

Vuokselan Uskityä, etualalla Äyräpääjä.

UUDENKYLÄN KUJASILTA

Millä ajalla lieneekin ruvetut rakentamaan noita kujasia, - luultavasti silloin, kun ensimmäiset asukkaat olivat havainneet, että kalarikas Vuoksen pääväylä tarjoisi hyvät kalastusmahdollisuudet. Se olikin siihen aikaan välttämätön toimenpide perusedellytys. Asukasmaاران lisääntyessä oli ruvettu raivaamaan kylän harjannetta viljelykselle, ja vaikka se olikin paikka paikoin melko kivistä, niin maanlaatu oli hyvää. Kaskepoittoa apuna käyttäen muutui tuo harjanne vähitellen jokapäiväistä leipää tuottaavaksi työn ja aherruksen pelloksi.

Monen sukupolven aikana oli poistettu pellosta kiviä, vedetty ne kujasten varreen ja ladottu niistä kiviä jalkaan monten kilomettien pituudelta. Niistä oli tehty pystyväistä kiviä jalkaan päälle, ettei karja pääsisi tallamaan pelloja. Vuosisadan alussa karja kävi laiturilla pelloksi.

Millä ajalla lieneekin ruvetut rakentamaan noita kujasia, - luultavasti silloin, kun ensimmäiset asukkaat olivat havainneet, että kalarikas Vuoksen pääväylä tarjoisi hyvät kalastusmahdollisuudet. Se olikin siihen aikaan välttämätön toimenpide perusedellytys. Asukasmaاران lisääntyessä oli ruvettu raivaamaan kylän harjannetta viljelykselle, ja vaikka se olikin paikka paikoin melko kivistä, niin maanlaatu oli hyvää. Kaskepoittoa apuna käyttäen muutui tuo harjanne vähitellen jokapäiväistä leipää tuottaavaksi työn ja aherruksen pelloksi.

Mönen sukupolven aikana oli poistettu pellosta kiviä, vedetty ne kujasten varreen ja ladottu niistä kiviä jalkaan monten kilomettien pituudelta. Niistä oli tehty pystyväistä kiviä jalkaan päälle, ettei karja pääsisi tallamaan pelloja. Vuosisadan alussa karja kävi laiturilla pelloksi.

Veikko Juvonen:

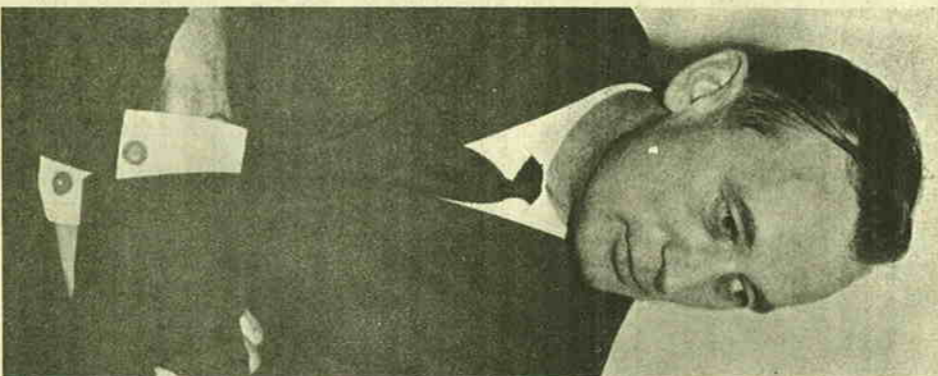
Pitäjäseura - yhdysseuramme

Joutuessaan lähemmään kotiseudultaan syntyi karjalaiselle väestölle itseään tarve erityisen karjalaisen seuratoiminnan aikaansaamisen. Seuraksiensa oli karjalaisseurojen perustaminen uusille asuinalueille. Niiden keskukselliseksi muodostettiin Karjalan Liitto, jonka perustamisesta on kulunut jo yli kolmekymmentäkaksi vuotta. Karjalaisseurat uusissa kotikunnissa yhdistivät kaikkia karjalaisia. Ne antoivat erityisesti alkuvuonna eräänlaisia turvallisuuden tunnetta, samalla kun niiden puitteissa voitiin vaalia karjalaisia perinteitä. Karjalaisseurat yhdesä keksuaktion kanssa olivat alkuvuosina tarpeellisia myös taloudellisten etujen takia. Puutteita oli loputtomiin, uusien kotien ja kotipainkeiden odottaminen ja rakentaminen antoivat yhteisiä huolenaiheita, korvauskysymysten hoitaminen oli kesken, jne. Kaikkeas tässä omat seurat antoivat apua ja tukea, niiden toiminnan varaan oli uskottava paljon.

Karjalaisseurat eivät kuitenkaan voineet tydyttää kaikkea karjalaisen seuratoiminnan tarvetta. Varsin pian huomattiin, että entisen kotipiirijän asukkaita yhdistävät muutot vaativat erityistä vaalimista. Tätä asiaa ei voitu hoitaa uusien sijoituspiirijän perustettujen karjalaisseurojen avulla. Tarkeaksi osoittautui myös sellaisen toiminnan aikaansaaminen, jonka puitteissa kävi mahdolliseksi tavata vanhoja tuttavita, jotka luonnollisesti olivat pääasiassa entisen kirkkunnan ihmisiä. Karjalaisseurojen rinnalle alettiinkin perustaa pitjäseuroja. Niiden tehtäväksi muodostui ikäänkuin itsestään entisen kotipiirijän muistojen tallentaminen ja vaaliminen.

Vuokselan talonpoikaisten Pitjäseura perustettiin vuonna 1950 Hattulan kirkossa pidetyn Vuokselan juhlan yhteydessä. Tilaisuudessa oli suuri juhlaasi ja muutkin paikalliset jäsenet. Tuolloin Vuokselasta siirtyneen väestön määrä oli vielä melko ehtymätön entisen kotiseudun muistojen kaivelluksessa kipeästi mielellä. Päätös oman pitjäseuran perustamisesta tapautui suuren yksimielisyyden merkeissä. Sen tarve tajuttiin, sitä ei tarvinnut selittää eikä suuremmin perustella. Niin oli syntynyt kaikkien vuokselisten välille yhdyside, josta tietoisuus lämmitti mieltä, olpa asuinpaikkana mikä kolkka hyvänsä pieneen tyneessä isännäessä tai sen ulkopuolella.

Seuran ensimmäisiä suuria tehtäviä oli oman pitjäseuran aikakaasaaminen. Tajuttiin, että jokainen päivä, viikko ja vuosi, himmennettyä tietoutta entisen kotiseudun tapahtumista, tavoista ja ympäristön kuvasta. Sen vuoksi oli kiireesi tallennettava nämä arvot mahdollisimman aitoina ja todennuksina. Vuokselan pitjäseuran muksen laatiminen vei aikaa monta vuotta. Vasta yli 10 vuotta Karjalasta lähdön jälkeen, vuonna 1955 se oli vuokselaisen saatavana. Parhaana osoitukseksi siitä, että kirja oli kaivattu, on ollut sen hyvä menekki. Myhemmin onkin jouduttu ottamaan lisäpainos, joka

Pitäjäseuran puheenjohtaja Veikko Juvonen.

sekin on tällä hetkellä loppunumyty. Näyttää siltä, että kysyntä jatkuu yhä edelleen ja että edessä on kolmannen painoksen ottaminen. On miellyttävää todeta, että Vuokselasta siirtyneiden perheiden lapset, jotka ovat jo uusilla kotiseuduillaan syntyneitä, haluavat myös itselleen tämän vanhempiensa entisestä asuinpaikasta kertovan kirjan. Voidaan sanoa, että tässä perinteiden vaaliminen on kantanut hyvää hedelmää.

Pitäjäseuran toiminta on luonnollisesti ollut paljon laajempaa. Mainittakseen siitä tärkeimpiä tapauksia, todettakoon oman pitjävirin hankkiminen. Sen aiheena ovat entisen kotiseudun kartta-kuvat ja yhtyeen kirkkomme Viirin hankkiminen ovat vuokselaiset suhantuneet yhä suurella innostuksella kuin pitjäseuran toiminnalla. Tällä hetkellä se lieneekin

Vaikka aikaa onkin jo kulunut runsaasti Vuokselasta lähdöstä, pitjäseuran toimintaa tarvitaan edelleen. Kaikki merkit viittaavat siihen, että näin tulee olemaan ainakin niin kauan kun Vuokselasta lähteneitä ihmisiä on elossa, ehkä sen jälkeenkin. Pitjäseuran järjestäminen ei varmastiukaan tule olemaan ainoa tehtävä, vaan työmaata tulee riittämään myös muistojen ja perinteiden vaalimisessa. On tärkeää, että on olemassa seura, johon jokainen vuokselalainen on oikeutettu kuulumaan ilman rasituksia. Pitjäseuran jäsenmaksuna on syntyperä ja kotipaikka, ei raha. Sellainen ei ole aivan tavallista tänä kaupallisuuden aikana. Vuokselalaisen pitjäseuran vaali mennyttä, mutta se tarjoaa myös aineksia entistä parempaan elämään ja toimeentuloon nykyisillä asuinpaikoilla.

Millä ajalla lieneekin ruvetut rakentamaan noita kujasia, - luultavasti silloin, kun ensimmäiset asukkaat olivat havainneet, että kalarikas Vuoksen pääväylä tarjoisi hyvät kalastusmahdollisuudet. Se olikin siihen aikaan välttämätön toimenpide perusedellytys. Asukasmaاران lisääntyessä oli ruvettu raivaamaan kylän harjannetta viljelykselle, ja vaikka se olikin paikka paikoin melko kivistä, niin maanlaatu oli hyvää. Kaskepoittoa apuna käyttäen muutui tuo harjanne vähitellen jokapäiväistä leipää tuottaavaksi työn ja aherruksen pelloksi.

Mönen sukupolven aikana oli poistettu pellosta kiviä, vedetty ne kujasten varreen ja ladottu niistä kiviä jalkaan monten kilomettien pituudelta. Niistä oli tehty pystyväistä kiviä jalkaan päälle, ettei karja pääsisi tallamaan pelloja. Vuosisadan alussa karja kävi laiturilla pelloksi.

Mönen sukupolven aikana oli poistettu pellosta kiviä, vedetty ne kujasten varreen ja ladottu niistä kiviä jalkaan monten kilomettien pituudelta. Niistä oli tehty pystyväistä kiviä jalkaan päälle, ettei karja pääsisi tallamaan pelloja. Vuosisadan alussa karja kävi laiturilla pelloksi.

Mönen sukupolven aikana oli poistettu pellosta kiviä, vedetty ne kujasten varreen ja ladottu niistä kiviä jalkaan monten kilomettien pituudelta. Niistä oli tehty pystyväistä kiviä jalkaan päälle, ettei karja pääsisi tallamaan pelloja. Vuosisadan alussa karja kävi laiturilla pelloksi.

Mönen sukupolven aikana oli poistettu pellosta kiviä, vedetty ne kujasten varreen ja ladottu niistä kiviä jalkaan monten kilomettien pituudelta. Niistä oli tehty pystyväistä kiviä jalkaan päälle, ettei karja pääsisi tallamaan pelloja. Vuosisadan alussa karja kävi laiturilla pelloksi.

Mönen sukupolven aikana oli poistettu pellosta kiviä, vedetty ne kujasten varreen ja ladottu niistä kiviä jalkaan monten kilomettien pituudelta. Niistä oli tehty pystyväistä kiviä jalkaan päälle, ettei karja pääsisi tallamaan pelloja. Vuosisadan alussa karja kävi laiturilla pelloksi.

Mönen sukupolven aikana oli poistettu pellosta kiviä, vedetty ne kujasten varreen ja ladottu niistä kiviä jalkaan monten kilomettien pituudelta. Niistä oli tehty pystyväistä kiviä jalkaan päälle, ettei karja pääsisi tallamaan pelloja. Vuosisadan alussa karja kävi laiturilla pelloksi.

Mönen sukupolven aikana oli poistettu pellosta kiviä, vedetty ne kujasten varreen ja ladottu niistä kiviä jalkaan monten kilomettien pituudelta. Niistä oli tehty pystyväistä kiviä jalkaan päälle, ettei karja pääsisi tallamaan pelloja. Vuosisadan alussa karja kävi laiturilla pelloksi.

Vuokselalaisilla oli omi saada useita taitavia ja asioihin nuorella paneutuneita henkilöitä nuoren kuntansa johtoon. Monet näistä, kunnan isistä ja aikeista, kohosivat keskeisiksi henkilöiksi, joiden taitoja ja kykyjä käytettiin myös oman kunnan ulkopuolella, jopa valtakunnallisissa tehtävissä. Varsinaiseksi Vuokselan, kunnanisäksi nousi kuitenkin kunnallisuus neuvos Matti Romu, jonka vaikutus vuokselalaisten elämäntapaan oli erittäin suuri. Lyhyesti voidaan sanoa, että Matti Romu ja Vuoksela olivat ainakin sodanjälkeisenä aikana käsite, jotka ikäänkuin vastasivat yhtä ja samaa asiaa.

Palautan alleolevassa lyhyesti melkein muutamia vaiheita Matti Romun elämästä ja hänen toiminnastaan oman kuntansa auktorin hahmottamiseksi. Matti Romu syntyi huhtikuun 8. päivänä 1893 silloisen Valkjärven piirijän Uudessa-sekyässä. Kotiluan hoidon hän sai jo nuorena vastuukselleen. Ilmeistä on, että tämä kehitti suuresti hänen itselouduksensa ja harkin tahtokäytäntöä, joka alkoi tarpeen tullen yhteiskunnallisten tehtävien hoidossa. Niihin hän joutui varsin pian. Nuori, vasta perustettu Vuoksela, tarvitsi kipeästi kyvykkäiden henkilöiden palvelusta. Matti Romu oli täytännöllistä 27 vuotta, kun hänet jo valittiin mukaan kunnallisiin tehtäviin. Silloista oloja ajatellen näin nuoren henkilön valinta on pidettävä poikkeuksellisenä. Tehtävien antaminen hänelle ei ollut kuitenkaan huonosti harkittu, vaan Romu osoittautui saamansa luottamuksen arvoiseksi. Hän menestyi missä hyväin, ja pian hänelle annettiin yhä vaativampia tehtäviä. Valtuuston puheenjohtajaksi hänet valittiin vuonna 1934. Jo sitä ennen hän oli toiminut sen varapuheenjohtajana. Puheenjohtajan tehtävää hän hoiti kunnan lakauttamiseen saakka. Valtuuston ohella hän ehti toimia eripituisia ajankappeloita kunnallis- ja muissa laulukunnissa, saavuttaen näin erinomaisen asiantuntijana ja kokemuisen.

Suurimman ja raskaimman työn kunnallistensa hyväksi Romu kuitenkin joutui suorittamaan vasta ns. karjalaisten kohdalla

Kunnallisuusneuvos Matti Romu.

vuosien aikana. Vuokselalaisten ensimmäisen evakuoiminn, takaisinpaluun ja lopullisen lähdön aikana hän hoiti keskeisiä ja vastuunalaista tehtäviä. Kun hänet vuonna 1941 määrättiin kotiinpaluuta varten muodostetun kunnan esikunnan puheenjohtajaksi, hänestä tuli Ikäänkuin itsestään vuokselalaisten ensimmäinen mies, jatkosodan kestäessä hän toimi kunnan hoitokunnan puheenjohtajana, ja kun uudelleen evakuoimintajoutuiin toimittamaan, hänet määrättiin Vuokselan evakuoimintajohdajaksi. Hänen osanaan oli myös Vuokselan kunnan loppuselvityksen toimittaminen, joka syyskuussa 1948 johti Vuokselan kunnan lopettamiseen.

Kunnallisuusneuvos Romun toiminta ja aikansaannokset vuokselalaisten hyväksi ovat niin laajat ja monipuoliset, ettei niitä ole mahdollista täällisen lyhyen kirjoituksen puitteissa kuvata. Todettakoon kuitenkin, että täälläkin hetkellä vuokselalaisten elämään vaikuttaa varsin suuresti hänen toimintansa vuokselalaisten sijoitussuhteiden määräämistä koskevassa asiassa. Korkeassa asemassa olevien viranomaisien keskuudessa nauttimansa arvonnantoa hyväksi käyttäen hän toimi määrätietoisesti ja sitkeästi sellaisen ratkaisun aikaansaimiseksi, jonka usko tydyttävään kunnallistalouteen ratkaisi siten syrjäytetkin.

Kunnallisissa tehtävissä Romu joutui toimimaan pitkään vielä Vuokselan kunnan lopettamisen jälkeinkin. Hänet valittiin uudessa kotikunnassaan Perniossa kunnanvaltuustoon ja -hallitukseen ja hän osallistui myös erilaisten laulukuntaryöihin.

Kunnallisuusneuvos Romun toiminta ulottui monipuolisena myös kunnalliselämän ulkopuolelle. Hän tunsi kiinnostusta ja hänelä ritti aikaa mitä erilaisimpiin pyrintöihin. Niinpä hän toimi erilaisten osuustoiminnallisten yritysten johdossa sekä Vuokselassa että Perniossa samoin kuin myös maamiesseura- ja maatalousneuvottajajärjestössä. Näkyvimpiä osoitoksensa hänän nauttimastaan arvonnannosta uudessa kotimaakunnassa mainittakoon, että hän sai hoitokunnan Varsinais-Suomen Maataloustuotajain Liiton puheenjohtajan vahtavan tehtävän. Kunnallisuusneuvos Romu osallistui myös poliittiseen toimintaan kuuluen maalaisliitto-keskustalouden eri jargesteihin.

Yhteisten asioiden hoito ei kuitenkaan estänyt hänen varsinaisen ammatinnsa, maatalouden harjoittamista. Hän saattoi tilansa esimerkelliseen kuntoon niin, että sitä arvostettiin myös oman kunnan ulkopuolella.

Kunnallisuusneuvos Romua tuskin voitaisiin pitää kaikkien hyväksytyinä vuokselalaisten kunnanisänä, ellei hänen mielenkiintoansa kunnallaisista ja heidän asioistaan lopettamisen jälkeen. Hän toimi tarmokkaasti pitäjässeuran

tehtävissä ja oli pitkään sen puheenjohtajana. Lopuksi hänet valittiin seurain kunnalpuheenjohtajaksi. Jo aikaisemmin oli vaihdelta myöntynyt hänelle ansiotensa perusteella kunnallisuusneuvos arvoniminen.

Matti Romu loi asemansa, samoin kuin monet muut aikaisensa, ilman korkeammasta koulutuksen antamaa tukkaa. Hän saavutti sen synnyntilajhana saamansa henkisen vireyden ja suomalaiselle talonpojalle luonteenomaisen sitkeyden ja tarmokkumman avulla. Hän pystyi omaksumaan helposti uusia tietoja. Niistä hän kertyi itselleen sen henkisen pääoman, jonka avulla hän selviytyi vaikeistakin tehtävistä. Erityisen arvokkaana on pidettävä sitä, että hän oli aina valmis käyttämään tietojaan ja saavuttamaansa lämmintästä hyväksistä. Ratkaisussaan hän pyrki rehellisyyden, tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden toteuttamiseen. Nämä ominaisuudet loivat luottamuksellisen suhteen hänen ja pitäjäläisten välille. Ne tekivät hänen kaikkien hyväksymän ja arvostaman.

Kun Matti Romun elämäntarival päättyi talvella 1971, tuntui kukaan Vuokselaa olisi mennyt hänen mukanaan pois. Mutta kuva hännestä on jäänyt kunnalaisten mieleen. Se on kuva järmmänsydämisestä, huumorintajuisesta karjalalaisesta, kuva kunnallaisesta parasta ajattelevasta kunnallaisesta, ja kuva sitkeästä, työtä pelkäämättömästä talonpojasta. — **Veikko Juvonen.**

VUOKSELAN OSUUSKASSOISTA

Vuokselassa on alkuun ollut kolme osuuskassaa, jotka kaikki on perustettu tämän vuosisadan alkukymmenellä, mutta tiedot mistä ovat puutteellisen asiakirjojen takia vajavaiset. Seuraavassa lyhyesti niiden toiminnasta.

Vuokselan Osuuskassa perustettiin heinäkuun 22. päivänä 1906 Uudessa-sekyässä, minkä johdosta sitä useinkin sanottiin Uudenkyllän Osuuskassaksi. Se pyrki lainoillaan tukemaan maatalouden kaimpuolista kehitymistä, kuten uudistavautta, tietojen ortoa, koiden hankintaa ym.

Ruununvalian Osuuskassa perustettiin 24. 1. 1908. Sen toimintalu keksitti silloin Sakkolan läntisimmät kylät ja myöhemmin Vuokselan läisät osat mutta kassan jäseninä oli myös väkeä Räisälän ja Pyhäjärvenkin puolelta. Tehokkaan lainojen käytön valvomalla saatiin kassa nopeasti kohoamaan maan ensimmäisten kassojen joukkoon. Oituaan talvisodan päätyttyä jo päätettiin luovuttaa varansa OR:lle, kassa pääsi kuitenkin jatkamaan toimintaansa Vuokselassa 1942. Syyskokouksessa 19. 11. 1943 tehtiin kuitenkin päätös yhdistymisestä Virvikkään Osuuskasaan, joka otti vastataksensa kassan sitoumuksista. Päätös kassan lopettamisesta katsottiin tarpeen vaatimaksi, vaikkakin se tehtiin halkein mielin.

Virvikkään Osuuskassa perustettiin 27. 5. 1904 ja rekisteröitiin seuraavan vuoden syksyllä. Se olikin näin ollen Vuokselan vanhin osuuskassa.

Koneiden hankinnan aiheuttaessa pienituloille melkoisia menoja Virvikkään Osuuskassa paikkakunnan muiden osuuskassojen tapaan hankki jäsenistönä käyttöönsä erilaisia maatalouskoneita. Oman tarvontaan ja virvikkään yhdistystä Vuokselan ja Virvikkään osuuskassat toisinaan, mikä yhdistämisen tapahdukin 12. 2. 1937. Virvikkään Osuuskassan toimialue käsitti nyt Vuokselan keskeisen ja läntisen osan, jatkosodan aikana Ruununvalian Osuuskassan liityttyä Virvikkään kassan päätettiin toimintalueen laajennuttua näin koko kunnan alueta käsittäväksi, ottaa nimeksi Vuokselan Osuuskassa, mikä 27. 3. 1944 tehti päätös vastasi kassan toimintaluosisuhteitakin. Syyskuun 1944 Vuokselan jäätyä uuden rajan taakse, päätettiin osuuskassan toiminta lopettaa ja siirrettiin sen varat Hämeenlinnan Seudun Osuuskassalle 1946 loppussa. Nykyinen Hämeenlinnan Seudun Osuuskassa pankki säis jatkaa näiden Vuokselassa perustettujen osuuskassojen perinteitä, asuvathan vuokselalaiset nykyisin pääosin sen toimintalueella. — S. T.

Lori Vuokselasta

Tantaa, tanttaa Uutekyllää, Uuvestylystä Virvikkää, Virvikkää Päiväkylyvee, Päiväkylyvee Noisniemee, Noisniemest Karolaa, karoloist on kaikki rikkailla. — Muistefel Syvä, Virvikkästä lähteny.

Muistojen liite

Tämä lehti on Vuokselan pitäjäläille, tämä on entisaikaaan viljelmille, tämä on kaikki yhteiselle melle, jotka olemme hajonneet maailman teille. — Olenkin tämä nyt lämmintä melillä, kun kassellaan tirtuja-via selätä. Ja niin rakkaita kaikki ne melle on, eivätkä koskaan jää ne unhoon. Tuon kaunin kirkkomme muistamusta, melle paljon on muistoja kirkkoilleitä. Sitne mentin kävelleen, kärryllä, sukzilla reellä, juoksi hevoset kilpaa toisensa eellä. Moini rippilapsi polvistui sen alta-rtin luona, sydän oli lihoen juhana tuona, sillä olihan se elämän ihannita alkaa, siihen alkoi liittyä lemmon talkaa.

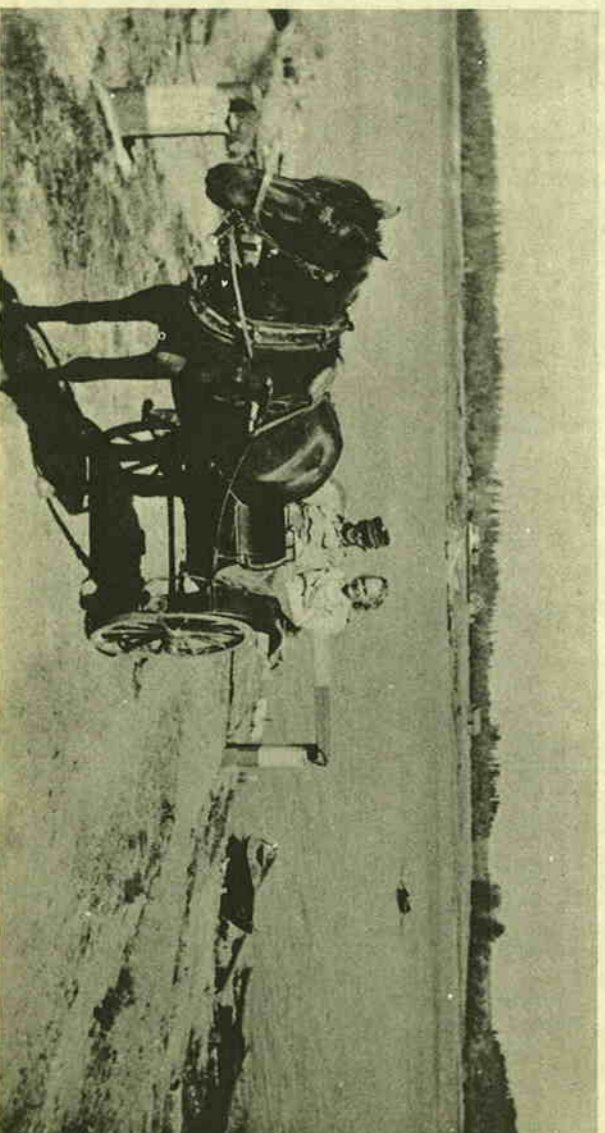
Myös hävyäki usein tuon kirkkomme täytti, sulho kun morsions vihillä käytti. Se on aina täyttyynsä kahden nuoren, silloin yhdessä siirtää vois valkka vuoren. — Surussaatto usein myös kirkolle kulki, Lammasnuemen multin moni rakkansa sulki. Siellä oli heillä palkka sinattu, pyhä. Heillä me muistamme lämmöllä yhä. Muistoja vakkasat kunnulle kesällä vianne, sitne myös johtaa jouluna hiemme. Tulkkihoit muistojen kynhillä siellä, joskus me kaikki olemme samalla teillä.

HELMI KEHÄKANNGAS,
ent. Karonen Kunnakaarjista.

VUOKSELALAISTA RAINAKUVASTA

Pitäjässeuran toiminnassa otettiin vuokselaiset 50-luvulla käyttöön mielekkään toiminnan lisän. Silloin aloitettiin nimittäin raimakuvatoimikunnan työskentely mukavä tarkoituksena oli kerätä Vuokselalaisten valokuvista entistä kotiseutua esittävä raima, sekä lisäksi kuva nykyisillä asuinpaikoilla kaikki vuokselalaisten alat. Ensimmäinen raima esitettiin ensimmäisen kerran pitäjätjuhlassa Tammielässä 1957 nimellä Muistojen Vuoksela.

Uusien asuinrakennusten kuvaukset aloitettiin samana vuonna helatorstaina Tyrvännössä ja jatkettiin valokuvaaaja Pekka Almin ollessa kuvaajana mm. Hahmlassa ja sen jälkeen muissa kunnissa, missä vuokselaisia on asunassa. Kuvaukset suoritettiin virvikkään-töfilmille ja talojen omistajilla oli tilaisuus ostaa tilansa kuva itselleen. Tätä mahdollisuutta käyttäntikin paljon hyväksi. Koska kuvattavia taloja oli useampia satoväestöä, nousi harke varsin suureksi niin määrättäisiin kuin rahallisilla kuluillaan. Osa kuluista saatiin takaisin värtkuvasuurenmuksilla.

Noisniemen Iosel. Keltähän lienevät kärryissä istujaat?

ä l ä i n e n .

PARTIOOLIPPUKUNTA Vuokselan Poikien vaiheista

Partioaate eli 1930-luvulla voimakasta nousukautta maassamme. Silhen asti oli partiolikke saanut kannattajansa kaupunkilaisnuorista, lähinnä oppikouluilaisista, mutta nyt alettiin vetää maaseutua ja maalaisnuorisokin partiolikkeeseen. Järjestön ohjelmaa ja toimintamuotoja ryhdyttiin kehittämään seljäksi, että laajentumisen maaseudulle kävi mahdolliseksi.

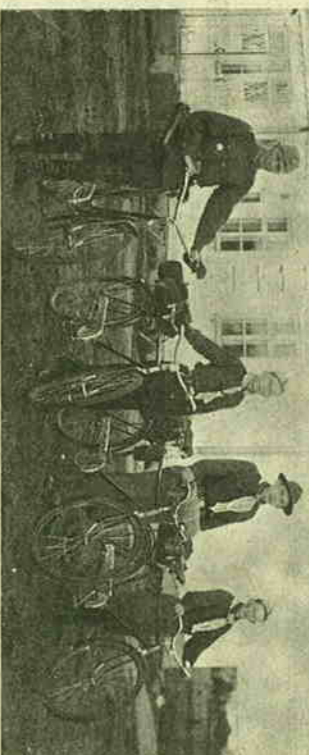
Muutamia juuri koulunsa kansakoulussa päättäneet Vuokselan kylän nuoret tunnsivat kiinnostustaan partiolikkeeseen ja halusivat päästä mukaan sen tarjoamiin toimintoihin. Nämä nuorukaiset olivat Velkko Juvonen, Harry ja Voitto Rontu sekä Leevi Ahman. He lähtivät rohkeasti opettajansa Aimo Sijplän luokse neuvottelemaan asiasta ja pyytämään häntä johtajaksi. Tätä syyskuun 26. päivänä 1934 pidetyssä neuvotteutijaisnudesta sai alkunsa Vuokselan partio toiminta, joka sitten vuosi vuodelta laajentui ja tehostui jatkui talvisena asti. Oli itsesääntään selvää, että Vuokselan kansakoulusta muodostui tämän toiminnan keskuspaikka.

Partiopokailiton sekä Karjalain partiopokailirin ohjeiden mukaan aloitettiin uutena opiskelu ja valtionjohtajakoulutus. Kun innostus oli suuri, päättiin nopeasti tuloksiin ja kevääseen, äitlendäivään. 1935 mennessä oli suoritettu III luokan merkittävimmät ja voitettiin antaa juhlaillan partiolupausta. Näin oli saavutettu mahdollisuus oman lipputunnan perustamiseen eikä asiassa vitkasteltu, vaan heti partiolupauksen antamisen jälkeen pidetyssä kokouksessa perustettiin partiolippukunta Vuokselan Pojat, joka viettävästi oli ensimmäinen maaseutulippukunta Suomessa. Näin olivat Vuokselan nuorukaiset osittaneet partioaateen vaatimuksen.

»Ole valmis», tulleen toteutuksi ennätyksillä oman lipputunnustansa aikaansaamisessa. He olivat olleet valmiit tarttumaan hyvään ja kehittävään harrastukseen, työhön ja toimintaan, jonka tarkoituksena oli kehittää itsestään reippaita ja rehtijä miehiä, toimekkaita ja vastuuntuntoisia kansalaisia sekä ihmisiä, jotka tahtovat »Parhaan kykynsä mukaan palvella Jumalaa, kotia ja isänmaata», kuten he lipputunnsaannon vantoivat.

Alkanut vartiojohtajakoulutus ja jatkeittin niin, että vuoden 1937 kesällä voitiin laajentaa lipputunntaa liittämällä siihen kolme viidennen pojan vahvuista vartiota ja vuotia myöhemmin kaksi uutta, joten lipputunnan kokonaisvahvuus talvispuodan alkajassa oli 32 partiolaisista. Merkittävimmiksi lipputunnan toimintansa muodostivat osallistumiset Karjalain Partiopokailirin maakuntaviesiteihin. Viesti kulki pölkkyvötkäletkellä lipputunnalla toiselle. Ensimmäisen kerroan oltiin mukana kesällä 1936. Käksälmeilaiset luovuttivat silloin viestitn sisältäen kapulan Vuokselassa pojille juhlaillissa tilaisuudessa Vuokselan koulun pihalla, jossa viesti luettiin julki ja josta se vuokselalaisten toimesta kuljettiin Viipurin. Siellä viesti luovutettiin sen laajalle, piispa Loid marannalle, joka tilaisuus jäi lähtemättömäksi väsyneiden matkajien mielein. Kesällä 1937 vietiin viesti Käksälmein. 1938 Antreaan ja 1939 jälleen Käksälmein. Viestitn kuljettamisen liittyneen kilpailun joukkueiden prosentuaalisesta vahvuudesta lipputunnan jäsenmäärään sekä kilpailun ajonopeudesta voitti Vuokselan Poikien lipputunkta sekä v. 1938 että 1939.

Varojen hankkimiseksi sekä työssä tunneiksi tekemiseksi järjestettiin lipputunkta yleisjuhla, jotka saivat suuren kannatuksen. Ohjelmaa käsitti partio toimintoihin liittyviä esityksiä ja se suoritettiin omilla voimin. Myös monet lahjoittajat tukivat nuorten toimintoja tode-

Vuokselan Pojat lähdeissä ensimmäiseen maakuntaviestiin keväällä 1936 klo 2 yöllä. Vasemmalta: Aimo Sijplä, Harry Rontu, Velkko Juvonen ja Leevi Ahman.

nessaan työn laadun ja merkityksen. Toimintaan kuului jatkuvan koulutuksen lisäksi olennaisena osana myös reitit ja leirit. Reitillä tutustuttiin kotiseutuun ja kokeiltiin käytännössä opittuja taitoja. Leirit olivat mitä tehokkainta koulutusta tutustuttaessa luontoon ja harjoiteltaessa tulevan »omineen toimen» vaikeissa olosuhteissa. Myös yhteenkuluvaisuuden tunnetta ja lähimmäisen auttamisen mieltä sieltä saatettiin tulistatki. Viimeinen kesäleiriä pidettiin 1939 kaunissa Karhusaaressa Vuoksen rantatienkylässä. Tämän leirin viimeisen itänuotton loppuharttuudeksi hiljentytiin Kalevalasta lainattuun runkukseen: »Anna Luoja, suo Jumala, anna onni ollaksemme, hyvin ain eläiksemme sulossa Suomenmaassa, kaunhissa Karjalassa».

NOISNIEMELÄINEN RAIVAAJA

Kukahan keski-ikäinen vuokselainen ei olisi tuntenut Luukkaroisen Taaveitia. Noisniemestä Tosin hyvällä lapsella oli monta nimeä, ja jollakin nimellä Taaveitti varmasti tunnettiin. Ni-mähän oli tosin moria, kuten Sijplänsen Taaveitti, kauppias Taaveitti, sorja Taaveitti, ja oli niinkin korkea nimi kun Apressinhan keisari, joka viimeksi mainittu nim johtuu siitä, että hän joutui kerran Terttjoen hienoston jomannviettöluuveihin hieman arkiassaisassa. Mikäli hän mainitussa tilaisuudessa olisi esiintynyt suomalaisena, eivät rantaikäisnuoret olisi hänelle avautuneet, mutta korkealle vieraille »tampurimajurita» kunnartelivat syvään.

Nuoruudessaan aloitti Taaveitti Luukkaroisen Noisniemen hovin (Kalmolan kartanon) torpparina. asuen pienessä mökissä Heikkosen ahoon lakaamalla. Torpparina olo ei kuitenkaan häntä tydyttänyt, vaan hän päätti hankkia omaa maata, ja salkin pienelläkin alueen, etuväessä metsää. Sinikkääksi kävi Taaveitti kilmiin kirveen ja kuokan varseen ja uutta peltoa alkoi syntä vuosittain lisää. Maataloutta laajennettiin, uusia rakennuksia tarvitettiin ja näitten rakentamiseen olikin Taaveitti mestari. Kirjoittajan muistuin aikana rakensi tai rakennutti Taaveitti esim. seitsemän ahaa toistaan, komempaa asuinrakennusta, joista täällä evakkoreisulla Tyrvännössä rantamajakarakennus jäi Taaveitin viimeiseksi.

Pulavuodet 1930-luvun alkuvaiheilla yllättivät myöskin tämän sinikkään räiväajan. Maan hankinta ja erikoisesti uudet rakennukset vaativat paljon rahaa. Yleismaailmallinen pula-aika oli parhailiaan, mutta Taaveitti ei jätänyt neuvottomaksi, vaan hän toimi maanviljelyksen ohella ravintolotoisijana »Niemenpään» sahalla ja harjoitti kioski-kauppaa yleisissä juhla- ja huvitilaisuuksissa. Maatalous laajeni kuitenkin jatkuvasti ostojen ja raivausten ansiosta, jo-

Vaikka tämän rukouksen pyynnön toteutumisen olikin vain osittainen, jäivät leirimuistot elävänä mielein ja leirien anti rikastuttamaan ja ommellistuttamaan elämääme täällä sulossa Suomenmaassa uusilla asuinajoilla.

Suurimpana saavutuksena Vuokselan Poikien toiminnassa voidaan pitää voittoa Karjalain partiopokailirin toimintakipijuuissa vuonna 1938. Voittoon tähtäsi lipputunnan toiminta seuraavanakin vuonna, jolloin talvisota ja alkanut sirtolaisuus lopettivat sen toiminnan. Vaikka tätä voittoa ei enää saatuakaan, voimme voitoksi kiittää sen hengen ja ne ihanteet, jotka lipputunnassa toimiminen istuttivat jäsentensä sydämiin kyntäviksi voimana vastaisissa ponnistelussa elämän kilparadalla kamppailtaessa. — A. Sijplä.

ten ravintola- ja kioski-kaupasta oli luovuttava, mutta häneestä tuli sen ajan mittapuuta käyttäen suuren luokan hankarjan kasvattaja, ja hän perusteli tätä alaa sillä, että tavara oli tarvittaessa nopeasti rahaksi muutettavissa.

Kalmolan kartanon omistaja kirkon lakkunan tuomari Tanno Berner kertoi kerran olleensa katekelmas- ta tiluksilla, ja hän näki kaukaa miehen lähestyvän häntä. Miehen tultua lähelle tunsi hän hyvän ystävänä ja Taaveitti Luukkaroisen rohtimissa paidassaan. Käytti lyötin ja kuulumista kyseltiin. Taaveitti esitti asiansa tapansa mukaan suorakaisesti ja sanoi: »Kuules naapuri, nyt minä tarvitsin kirjeesi rahaa tai hyvän nimen, jolla saa, sillä minulla on hyvä maakauppa tekeillä ja tarvitsen rahat nopeasti.» Tuomari Berner kehotti Taaveitia viereensä ojan reunalle istumaan ja kanoi ettei sillä rahalla toki niin kiireliene, ettei hekkeksi kerkiäsi istahamaan. Taaveitin noudatettua kehoitusta lähti juttu käyntiin ja Berner kysyi, miten paljon Taaveitilla on maata tämän orton jälkeen. Taaveitti ilmoitti hehtaareinäkin, jonka jälkeen tuomarin päätös oli lyhyt: Rahat löytyvät, ja selvitä samalla huumori mielessä kysyneensä sen takia Taaveitin. Hänen ahkeran ja peräntämattoman työssä huimoinn Kiivileimen matalousnäytelyssä, jossa hän sai mitalin ja kunniakirjan, jossa oli mm. sanat »Sinikkäs räiväjä». Taru Taaveitti Luukkaroisesta kulkee vielä kaupan kansan suusta. Hän oli niitä miehiä, joilla eivät koskaan keinot loppuneet, kun hän toimeen tarttui. — Eino Heikkonen.

VUOKSELAN KOULUISTA

Räihärannan koulu

Vuokselan toiseen emäpitäjään, Sakkolaan, perustettiin kansakoulu 1874. Se oli tarkoitettu koko pitäjää varten, jota Ruununvallaan asukkailla oli mahdollisuus lähettää poikaan, myöhemmin tytöjäänkin sinne kouluun. Matkan pituuden tähden vain harvoilla lapsilla oli tilaisuutta koulunkäyntiin. Siksi 1881 päätettiin perustaa Räihärannan kansakoulu. Se rakennettiin kylän keskustaan. Heikkosen aholle, mutta 1917 kunnatarkoituksen päätöksen mukaan ostetulle tonille Noisniemen lautan lähelle, että Noisniemen lasten koulumatkat lyhentyisivät.

Koulu toimi 1-opettajaisena vuoteen 1920, jolloin perustettiin toisopettajan virka. V. 1923 oli oppilasmäärä korkein eli 89.

18-viikkoisen alakoulu alkoi syksyllä 1929 vuokrahunoneissa. Koulupöytä jaoon tähden muutettiin koulu supistetuksi 1931. Koulurakennus tuhoutui kesällä 1941 hyökkäysvaiheen aikana. Syksyllä 1942 alkoi koulu Maria Leppänen talosta vuokratuissa huoneissa. V. 1944 vähää ennen toista evakkovuotta, valmistui uusi koulutalo.

Opettajina ovat toimineet: Hjalmar Holopainen, Otto Snellman, myöhemmin Sirpka, Albin Suhonen, Heikki Kuosmanen, Ernst G. R. Weisell, Antti Niskala ja Leander (Lemno) Lehmusvuori, joka vaihtui 1905 ja hoiti toimintavuoteen 1944, talvisodan aikana lukuunottamatta. Toisen opettajan virkaa ovat hoitaneet: Olga Nissilä, Maria Sihvonen, Karvonen ja Martha Valkonen-Karvonen. 18-viikkoisen alakoulun opettajana toimi Anna-Liisa Kurikka.

Kunnikaaristien koulu

Vuonna 1913 Sakkolan kunta teki myös Kunnikaaristien koulun perustamispäätöksen. Sen toteuttaminen jäi suurelta osalta 1914 perustetulle Vuokselan kunnalle. Koulutyö aloitettiin jo syksyllä 1913 juho Paevalaiselta vuokratuissa huoneistossa. Uuden koulurakennuksen paikasta tuli kyliäjäisten kesken kiisteltyä. Joku ehdotti, että koulu pitäisi rakentaa pyörillä npiälle, jotta se olisi yhden Yliölässä sitten hukkiisi Raisalaan. Koulun paikkakäyminen ratkesi kun kunta osti tontin Filemon Lampulta Ristniemen kankaalta. Koulu rakennettiin yksi-opettajaisiksi. Syksyllä 1915 siirryttiin jatkamaan alulle pantua koulutyötä uudessa Kunnikaaristien koulutalossa.

18-viikkoisen alakoulu aloitettiin 1929. Vuodesta 1931 oli Kunnikaaristien alakoulun opettajanvirka yhteinen Päiväkyven koulun kanssa. 1936 alkaen Alholan koulu muuttettiin 1937. Opettajina ovat toimineet: Maria Sihvonen-Karvonen ja Alma Salokoski-Kinanen. Alakoulun opettajina olivat: Anna-Liisa Kurikka ja Terttu Seppänen-Juntilla.

Päiväkyven koulu

Päiväkyven koulu aloitti toimintansa 1913. Noisniäsen veljeksillä ostettiin koulutontti. Koulu rakennettiin 1-opettajaisiksi. Syksyllä 1922 aloitti toimia 18-viikkoisen alakoulu, opettaja oli yhteinen Noisniemen ja vuosina 1931—37 Kunnikaaristien koulupöytä kansasa. Vuonna 1937 muuttui alakoulu 36-viikkoiseksi.

Kesällä 1939 rakennettiin lisärakennus, joka käsitti alakoulunopettajan asunnon ja koulukeitolan. Opettajina toimivat: Albert Laaninen, Pekka Partanen, K. J. Lundhal, Hjalmar Turunen ja Uno Tuuhanen.

Alakoulun opettajina olivat: Hilja Pulppi, Anna-Liisa Kurikka, Terttu Seppänen-Juntilla ja Anna-Liisa Kurikka uudelleen.

Noisniemen koulu

Noisniemen koulupiiri ja yhteinen Noisniemen-Päiväkyven Kieitään alakoulunopettajainoimi perustettiin 1922. Kevättukkaudella 1923 alkoi alakoulu toimintansa juho Virkiltä vuokratuissa huoneissa. Seuraavana vuonna vuokratuin huoneisto Tahvo Lohjolta rattiin vuoteen V. 1928. Lopetti kouluu varren V. 1928. Lahjoitti tuomari Berner koulutontin ehdolla, että koululle perustetaan alankin 2000 markan arvoisen kirjasto. Opielvoollisuuden täydyntöön panosunnitelman mukaan olisi koulutalo pitänyt rakentaa jo 1928, mutta rakennushanketta viivytettiin, kunnes mahaerra 1931 velvoitti sakkon uhalla rakentamaan koulun. Silti rakentamiseen ryhdyttiin vasta muutamaa vuotta kuluuttua.

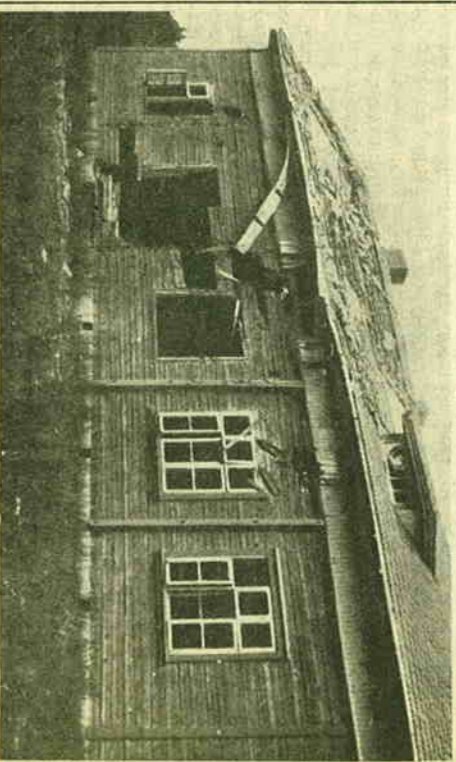
Emäntä Anna Raaskalta vuokratattiin 1931 huoneisto, jossa syksyllä alkoi koulu toimia supistetuna kouluna. Näin lyheni lasten koulumatka ja päätyi keulrikon aikana vaaralliseksi katsottu koulutien koulun Vuoksen ylikulkeminen.

Talvisodan aikana koulurakennukset vaurioituvat pahoin, kuitenkin käsitöitäuokka, koulukettila ja oppilasetäinen säilyivät ehjinä, joten vähin korjauksin voitiin koulutyö aloittaa näissä tiloissa syksyllä 1942, kestäen keväääseen 1944.

Supistetun koulun opettajana toimi Martha Karonen ja käsityö-opettajana Matti Mononen. Alakoulunopettajina toimivat: Hilja Pulppi, Anna-Liisa Kurikka ja Terttu Seppänen-Juntilla. — Vä i n ö K a r v o n e n .

Kauppias Arvi Parjanen

on kotoinen Vuokselan Uudessa-kylästä ja ennen sotia hän työskenteli Vuokselan Osuuskaupan Hirvisaaren myymälässä. Hänen ihmään hän muutti perheineen 1960 Kalvolasta, jolloin avasi omissa kiinteistönsään elinluterikekupan Lahdensivunttiellä. Nyi on liikkeen henkilökunnista oman perheen, nimittäin kauppias Parjanen itsensä ja rouvansa Usäksi kaksi apulaista palvelemassa asiakkaita. — S. T.

Sodassa rikki ammuttu Noisniemen koulu.

Vuokselan perunapiirakka — kannaksepiirakka

Vuokselaise perunapiirakka tar-
kastelmine viep väkise kasitte-
lemmä tätä leivonnaista yllesest.
Kaikiis Kannakse taloisha pais-
tetti piirakkoi joka lauantai. Ta-
vallisi ol perunapiirakka. Site se
ol koko tohneetulos huomattava
tekiä, ja siint kannattaa tehdä
analyysi, toisi sannol pöyhöleijä
ja jaotelta vaik vähäki er teki-
joi, mikä siibe hittyit.

Perunapiirakal o monta nimme.
Sill voijaa etsii emerkitis leviä,
piikä ja lyhvä historia. Ulkopuo-
leel jääp viel tekotapa, mist on
jo paljo muusii kirjotettu, vaik
ei siintkää oo laksey luettu tha
loppuu. Täähä puolee ei nyt täl
kerta puututa.

Hvvi usjast haastetti Vuokselas
perunapiirakoist. Tääh ol ylleisi
nim. Kotikieles tul helpost sanot-
tuu myös perunakakkara tai po-
taatti- tai lyhvest potakpiirakka tai
-kakkara. Kakkara jo sanno, et
piirakka ol pyörä. Hyväst tiijet-
ti myös, mitä omenapiirakkaal tai
-kakkaraal tarkotetta. (Omena täs
o maomema, ei puu- eli mesome-
na).

Kannakse er pitäjüis perunapiira-
kat oliit er kokosi. Läns-Kan-
naksese ne oliit suuri, ehkä suure-
latsese mittasii. Vuokselas vanhat
naiset rupeisit tha nauramaa ker-
toisaa muolaalaisist piirakoist, ko
nihi uppoo nena. Itä-Kannaksel,
kute Pyhäjärveä, perunapiirakat
oliit pieni, vaa taasi suuruukoi-
sii. Vuokselaa piirakka asettu kesk
kohal, ko pitäjä ol kesk-Kannak-
seel. Meilki piirakat oliit vähä
er kokosi er kylis. Valkjärve puo-
le kylis ne oliit vähä suurempi
ko Sakkola puole kylis. Keski-
mädi ne oliit tase kokosi. Läh-
kuvas piirakat oliit erilasii joka
talos. Piirakka koo ylleiserloji kat-
sois ne ei joltuueet mite sattu,
vaa nihi voijaa etsii ain jokki
selviis. Suuruus voip määräytyy
siint, mistäpi ihmist oliit Kan-
naksese tulleet, tai siint, mite hei
olot oliit kehittyneet ja kui suut
tekiä piirakka hei talouves ol.
Piirakka koko jo yksinnää voip jo-
hatta monelaisii kysymyksei rat-
komise tiel. Site ois tärkeää lähie
kulkemaa piirakka jälest. Koha voi-
taiskii saahna suhteelline piirakka
koko vaik koilmymmentuivut joi-
tel aluseit niiko just Kannakseseit
eli mite piirakka täl alueel tuollo
ol er pitäjüis suuremp tai pie-
neemp ko toisii pitäjüis ja mis ra-
jois tuo koko vaihteel, ni tällo jo
ois oikeus puhnuu piirakka leviäst
historiasit.

Jos täst päästäis taakseppiä kat-
sonmaa, miiliasit nää piirakat oliit
alkaasempiin alkoi- ja mäntis ni
pitkääki jo jotekii pääsö, ni oltas
jo tekemäs piirakka pitkää histo-
riana. Kansateiteilijät osajaat män-
nä aika eteväst ajas taakseppiä,
ko heil o muustitotol apun. Piir-
rakka avul hvv saavat tolkkuu mo-
nist tekijöist ihmisi elämäs ja
kulttuuris ja hei siirtylemisiistä
alueil. Emerkitis kolmkymentu-
vu alus perunapiirakka ol Saimaa
ranna taloiois hirmuse erlaina, ni
suur ko jokki "alkupiirakka", ver-
rattuun vuokselaise piirakkaa. Piir-
rakkaal o pitant olla pitki kehitys-
haaroi. Sen o pitant paljo muutu-
tuu, millo se o lähteent muutu-
maa.

Piirakkaa ko katsotaa tha lik-
keelt, voijaa ymmärtää, mite sitä
o ni paljo voitu syvä, ja mite se
sen vuoks ol voint tulla ni tär-
käks. Jokahine kuka o piirak-
kamaal, voip itsekiä lähtee aat-
telemma piirakkaal lyhvee histo-
riaa, miil täs tarkotettaa kerto-
mista lauantaiuun uunist pöy-
vääl laotust piirakkakasast. Aika-
vääl historiak o lyhyt, lauantai-
aavut korkeinta maantaiamu-
jolla piirakat loppu. Tällasest
yhesi leipomuksest saatetaa lukkee

työrymiä, raha- ja ravintotaloutta,
teknikkaa ja taito. Siibe sisällyy
myös yhe piirakka tarina siint, mi-
tä kaikki makuloi se suop lyhve
historiasa aikaan ihmiseel ja mite
se site anto nautitoo sen lisäs
et se ol hyväst ravinloo. Ravin-
nost tietämine ja mau ymmärtä-
mine ja kunnioittamine onki jo
kulttuuriasaja. Täs pysähyttäät nyt
makkuu.

Perunapiirakka makukaar

Mau uottelemise heik o sillo,
ko nähhää uunist otettava piirak-
kol. Pakostiki kohia tartutaa piir-
rakka reunoist sormepäli ki. Piir-
rakka voip vähä polkella. Sen
pääl panna voita, mikä alkaa sul-
laa. Piirakka ei voi nyt pahast
kallistella, jot voi ei tipu. Lassii
kaaeata kirrumatto. Syyves saah-
haa piirakka ensimmäine yhisteina
maku. Mieli tuloo hyväks. Jos
jottai sanotaa, ään o lauhka. Piir-
rakka lämpimää o ko lämminää
ruokaa, mitä kirrumatto sopivast
jäähyyttä. Tää nautinnoheik o syn-
nyttäät tunnetut sanat "tha läm-
pimi piirakkois". Niitä syyvää
usjemmast seisavilaa tulle männe
niiko suuris päiväruokulois pieniä
pallio.

Päiväkohvii panna pöytää piir-
rakko, voita ja kuumii pulii. Piir-
rakat o jo jäähyyneet, mut tuo-
retta. Ne o rauhoittuneet. Maku
o täyvässä. Pöytää tuuvas virk-
kiläine piirakka leikataa neljää
ossaa. Kuor o viel rapia. Piirak-
kapallaa voijaa tarttu sirsto vaa
reunast ki, ko kuor kesää. En-
simäisil kupillisel oteata piirakkaa
ja voita. Tällö juuvas ei paljo
haasteta. Nautitaa. Kohvi kans
synty erikoise mielee painuva
maku. Vast toiseel kupillisel ote-
taa pullaa ja tällö aletaa jo puh-
kuu päiväruokulomisi.

Lounaase männes piirakka maku
muuttuu vähä toiseks. Kuor o
alkaant jo vähä pehmitä. Piirak-
kapallaa ottais voip olla tarpeel
työntää sorme jo vähä pitemmää
kuore al, jot sisus ei putoile. Lou-
napätyää tuuvava piirakko, kir-
numatto ja lihavat suuraa uunist.
Nää kuuluit yhtee, vaik oha tar-
jool ain muutakii. Syyöhine aie-
taa hiljasuaves. Piirakkaa kaste-
taa paistirasvava. Nyt saahha suu-
vaa sellane maku, mitä mon pitää
kokohtaan.

Piirakka liseese maku ain jatku-
vast muuttuu. Iltasijuu päässes
kuor o tult yhä pehmemmäks ja
sisus vuorostaa kuivemmäks. Vä-
hitelle se alkaa helpost katkella.
Sisuksest o vetäytyynti kosteutta
kuore. Iltasaju alkaan piirakka
kosteusuhteet o hyväs taapaanos.
Tää päässes on jo kuiteki syötö
ni paljo piirakko, jot saju kans
otetaa ennää vaa jokkuu pala, sen-
kä takkee ko vehnane o nyt par-
raimmillia. Jote se tahoo tehää
nyt kapppase. Näi illaal peruna-
piirakka o syyvaves pehmitä ja sitä
o helppo määttää suuhu viel ovest
ulos männes, jos jollai o kiire
rientolot.

Launantai-iltaan yöl myöhää ko
tulla kottii juhliist, syyvää.
Vuokselas mäntii ruokatuupaa (su-
lanii). Jos ol monta tulijaa, lisäs
se ruokahaluu.
Justii pestys ruokatuvas, mis o
kaik launantai paistokset, o hyvä
tuoksu. Se antaa lisämakkuu piir-
rakkaal, mikä o taas tult yhä peh-
miämmäks. Nyt kol kukkaa nää,
saap panna voita vaik kui pak-
suuli. Oikee ravitseva makupala
tulloo, ko voi pääl viel panna
kylmää lihhaa. Kuka tätä o ko-
kent, voip pitää perunapiirakka
yömäkkuu kaikki hyvä. Ei se
täst enää noukkaa.

Suntahi männes piirakka kuor on
jo iha pehmiä. Sisus lohkeiloo
helpost ja alkaa jo vähitelle van-
hetuu. Maku o taas toine. Ruok-

kapöyvas piirakka tahoo jo aset-
tuu leiva kans taasevoseks. Väi-
sial. Suntapiirakakkii o mielee
historiase aikaan ihmiseel ja mite
huvela vähhi. Jos niitä o viel
maantaiamuun, sannoo emäntä, jot
"piirakat pitää syyvä loppuu".
Perunapiirakka makukaare vois
mon kertoo- toiseel tavol. Kaikiis
tapauksis se o arvoseptävä. Tää
lisäs piirakka o ruokasa. Siin
männö paljo ruusia ja perunaa
ihmisse. Teko voijaa hvvi järke-
tää nykyä keittöö. Uulue Karja-

OPETTAJA - VALISTAJA

Opettaja Lemno Lehmusvuori
syntyi Mäntsälässä 25.4.1881. Hän
valmistui opettajaksi Jyväskylässä
1905 ja tuli saman vuoden syksy-
lä Sakkolan, myöhemmin Vuokse-
lan Rähärännan kouluun opettajak-
si, jossa toimi kaikkiaan 36 vuot-
ta. Sodan aikana ja sen päätyttyä
hän oli opettajana eri pitäjissä ja
1924-44 uudelleen Vuokselassa.
Kunnioitettava, 44 vuotta, oli hän
nen virka-alkansa pituudeltaan.
Hän toimi myös Vuokselan ope-
tajayhdistyksen puheenjohtajana.
Varsinaisen elämäntehtävänsä
ohella hänellä riitti aika, inno-
tusta ja voimaa mitä eritasempi-
nen tehtävän hoitamiseen ja moni-
naisiin harrastuksiin, joista seu-
raavassa kerrotaan.

Sakkolaan oli jo viime vuosisadan
puolella perustettu torvisoittokun-
ta. Musiikkimiehenä opettaa ja Leh-
musvuori tuli mukaan ja toimi vuosi-
silkyminen ajan sen johdattana.
Nuorisoseura sai hänestä innok-
kaan työtehtävän. Hän johti perus-
tamaansa sekkuroo- ja voimiste-
luseuraa, joiden harjoituspaikka-
na oli luonnollisesti Rähärännan
koulu. Hänen ansiokseen on katsot-
tava myös Noisluemen nuorisoseu-
ralatan ripeä valmistuminen.

Nuorisoseuratyössä hän oli jät-
kuvasti mukana, mutta tulinaan va-
hittui Vuokselan Suojeluskunnan
palkkalisäpäällikköksi 1921, hän sun-
rena isännän ystävänä, tunti-
omakseen tämän tehtävän, jota hän
uskollisesti hoiti yli 20 vuotta.
Tänä aikana hän johti perusta-
maansa Lotia- ja suojeluskunta-
kuoroa, joka esiintyi eri juhlati-
laisuuskissa, koko sen toiminnan
ajan. Juhlien ja iltojen samoin
kuin muidenkin sk. tilaisuuskien
valmistelussa oli hänellä keskei-
nen tehtävä. Usein saatiin miely-
myksellä kuulla häntä juhlapuh-
jana. Hän otti osaa vapaus- ja tal-
visotiaan.

Vuokselan nuoren seurakunnan
työssä hän oli mukana toimien
kanttorina 1923-92 ja johtaan kirk-
kokuoroa. Tapahutpa niinkin, että
hän seurakunnan papin esityneenä
ollessa, saarnasikin. Hänen kanti-
torinaoikeutensa valmistui Vuok-
selaan uusi kirkko. Sen eri raken-
nusvaiheita hän kiinnostuneena
seuras. Väliaikaisen kirkon pik-
ku urkujen jälkeen hän, uuden kirk-
kon valmistuttua, suureksi nautin-
nokseen soittoi sen uusilla urutii-
la. Hän toimi myös kirkkohallinto-
kunnan ja -valtuuston jäsenenä.
Hän jouti myös kunnallisiin teh-
täviin kuuluen kunnanvaltuustoon,
hoitteen pitemmän ajan asutuslau-
takunnan puheenjohtajan toimia.
Hän oli kunnan tilintarkastajana
sekä kouluvaihtokunnan jäsenenä.
Edellämainittujen toimien ohella
hänellä oli monia omakohtaisia

Ruoka- ja sekatarvakauppa

ARVI PARJANEN

Hämeeilinnna Lahdensivunite 24
Puhelin 24349

latalloo pitäis tulla hyvä uun, mis
vois paistaa kalteiliasii piirakko.
Tää turvajasa tekotaito säilymise
etteoppä. Pitäis olla viel ni paljo
tillaa, jot viheraat pääsisit vaik
kuunniit piirakoi. Pääkaupungis o
piirakat hvvi muois.
Ensikä ei pie pelätä, jot omis
piirakois kannakselaist sitoot kät-
teese vanhaa kulttuurikenhykse es-
teeks. Päivasto. Piirakka o ain

muuttunut ja tuloo muuttunaa.
Se soppi ravhlopoliittikkaa, ja ko
piirakko voijaa myyvvä ja ostaa,
ni siltkii puoleelt se soppi aja
tappoo. Pyöröi perunapiirakko ja
mei suuri rynnpiirakko pitäis
vaa ruveta suuraa kutsunaa ka n-
naksopiirakoiks, ja ainakii
piirakka leviä historia pitäis saah-
koko Kannakseseit tehnyks. — Mart-
ta Kotromen.

Op. Lemno Lehmusvuori.

harrastuksia, usein hän istahti
pianonsa ääreen tai valitti vilun
tai nuun soitinmen ja soitit tois-
ten tai omaksi ilokseen. Toisin
ajoin hän pistäytyi käsityöluok-
kaan, jossa valmistui taidokkaas-
ti veistettyjä puuesineitä, jolla
hän ilahdutti omastaan ja ystävi-
ään.

Useiden kessäiomiensa aikana hän
suoritti talojen ulko- ja sisämaa-
laksia, mutta kotona hän käytti
herkästi usein pienempää stivel-
lintä maalaten ölyvärtäiluja.
Hänen muutamalla kynävedolla
valmistamansa henkilökuvat, oli-
vat mielenkiintoisia. Päivän moni-
naisen tontujen laanuttua hänen
ajatuksensa askarrelivat vielä läh-
titavaan äärettömyydessä. Lukki-
essan tähtiteveellistä kirjallii-
sutta.

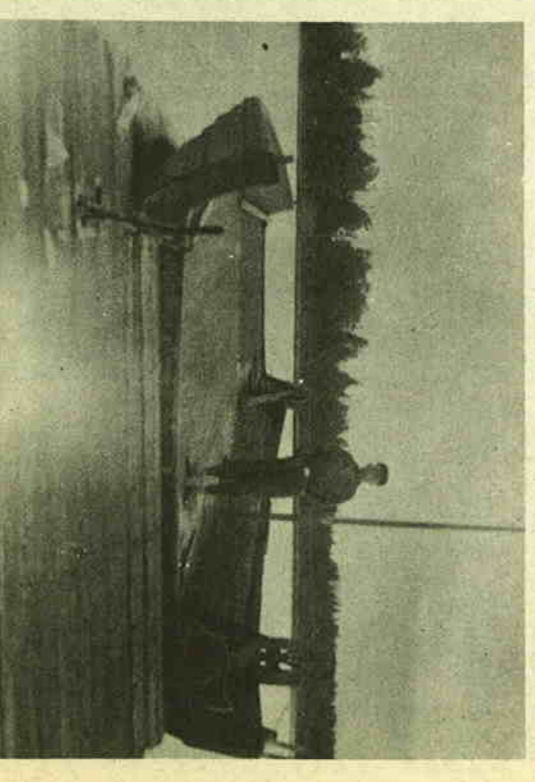
Hän luki paljon ja suoritti Pikku
jättiläisen kultaisen ansiomerkki
vaalimukset.
Kun karjalaiset, sotien jälkeen
alkoivat perustaa pitäjänseuroja
uusilla kotipaikoillaan, herrasi aja-
tus Vuokselaa-seurankin perusta-
misesta. Alusta alkaen oli opetta-
ja Lehmusvuori mukana ja toimi
uskollisesti monet vuodet sen joh-
dattuna jäsenenä sekä Vuokselan
historiatoumikkuman ansiokkaana
puheenjohtajana.

Montien muuttojen jälkeen opet-
taja Lehmusvuori vaivansa Annan
kanssa asettui viettämään eläke-
päivään Vesilahden Valkkisiin,
vaikka oma koti oli rakennettu so-
tien välillä Vuoksen kannille nie-
melle Rähärännan koulun lähei-
syyteen, oli se jätettävä.

Tutustuttuaan uuteen ympäris-
työnsä, hän sai mieluisan tehtä-
vän, jota kesti hänen elämänsä
iltaan asti. Hän herätti Valkkisii-
s-
r o n e n .

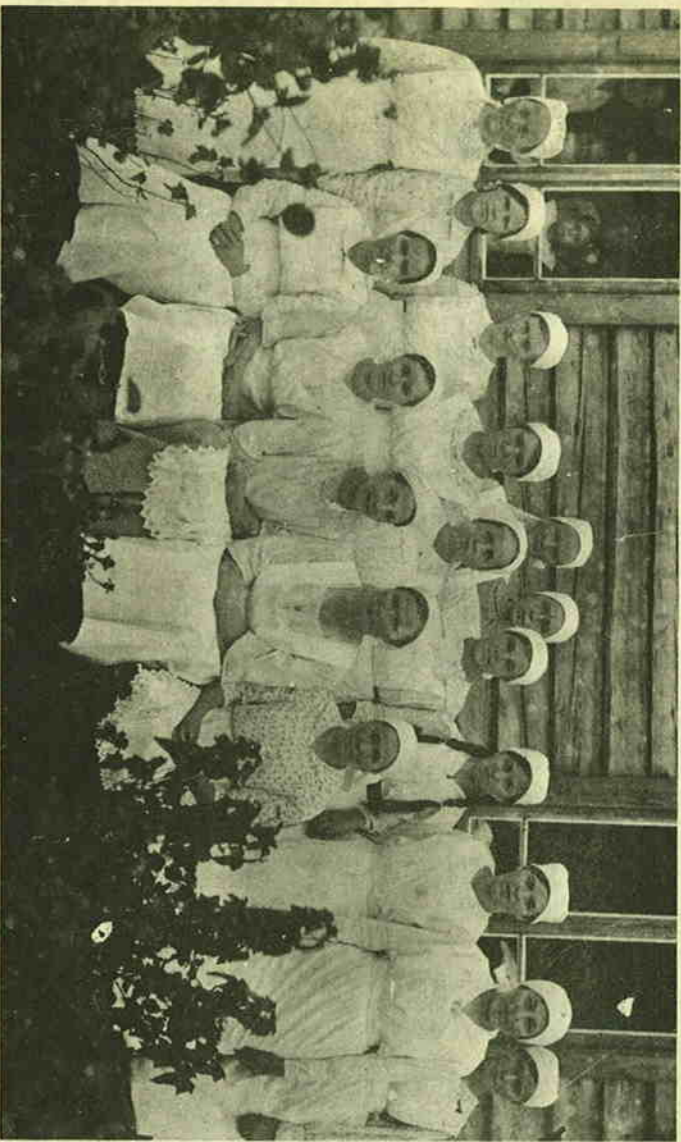
Hämäläisessä synlyperästään
huolimatta opettaja Lehmusvuori
oli mieleltään karjalainen. Väsy-
mättä hän jaksot työskennellä kan-
nakselaisten kotiseutunsa parhaak-
si.

Opettaja Lehmusvuori kuoli Vesi-
lahdella 13.11.1962 saavuttaen
korkean iän. Hänen viimeinen jä-
posijansa on synnyinpitäjänsä
kirkkomaailla. - M a r t t a K a -
r o n e n .

Ristittemen lossia soutteii v. 1937 Väinö Rastas. Hän on nykyisin Kanadassa.

Marttamuisteluksia

Noisniemen marttakerhon keittokurssi 1919 Tahvo Loposella.

Kun Vuokselan kunta 1917 perustettiin, tahtoivat täten muodostuneen uuden kuntayhtymän alueeseen siirtyneet Marttapihrit perustaa oman haaraosaston. Tähän osastoon liittyivät Kiviniemen haaraosastosta jo 1911 perustettu Ruununvalvan piiri ja Valkjärven haaraosastosta jo 1913 perustettu Virkelän piiri. Lisäksi muodostettiin omat piirit Alhoiaan, Hirvisaareen, Noisniemeen ja Uuteenkylässä. Vuonna 1917 oli yhteinen jäsenmäärä 136 ja 1918 jo 180 henkeä.

Oman osaston perustaminen innosti Vuokselan piirejä entistä

vilkkaampaan toimintaan. Ensimmäisenä puheenjohtajana toimi opettaja Maiju Sivonon, sihteeriä emäntä Helena Virkki ja rahastonhoitajana neiti Alma Lampu. Jo ensimmäisenä toimintavuotena pidettiin 4 piirissä ruoanlaittokurssi, ollen kurssilaisia 88, ja värijäskurssi, missä kurssilaisia oli 35.

Vapausodan jälkeisenä keväänä saatiin osastoon oma neurovoja hänen avukseen 2 sotamarttaa. Vihannesviilelmä perustettiin entistä laajennettiin. Kaikkissa piireissä pidettiin ruoanlaittokurssit ja säilöntäkursseja.

Vimmainen soitto Uudenkyllän kirkonkellot

Vuokselan pitäjäséuran johtokunnan kokouksessa Hämeenlinnassa oli kerran puhe myöskin seurakunnan kirkonkelloista, joloin selveni, että ne ovat varmassa tällässä. Kuitenkaan ei Uudenkyllän kirkonkellojen kohdalta ole monellakaan tarkempaa tietoa. Lienee siksi aika kertoa niiden tarina.

Elettiin talvisodan kriittisimpiä hetkiä. Suojeluskuntamme sijoituspaike oli Hirvisaaressa, joka oli vihollisen yhämittaisen lentotulituksen alaisena. Päivällä liikkuminen olikin ankarasti kielletty, ja yöllä valaisivat seutua monia risteet valopaloit ja valonheittejä.

Vihollinen oli kuitenkin keksinyt majotuspaikeemme, ja niin se joutui tämän tästä tulituksen kohteeksi. Yötä päivää kestänyt vihollisen tykistön rumpu tuli Vuokselan ja Pölläkkälän suunnilla oivaltava, johon oma tykistöme vain harvakeen vastaili. Maaliskuun 4.—5. päivien välisenä yönä noin klo 23 soi puhelein komppanian toimistossa: »On korkea aika hakea ne Uudenkyllän kirkonkellot.» Ei ollut enää aikaa sietäillään. Rykmentin komentajan von Essenin kanssa, joka majaili J. Ryyppön talossa Kydössä, oli sovittu, että pioneerien avustuksella saadaan ne kelloit alas tornista. Kiitthävä tykistökeskitys antoi vauhtia työllemme. Hetkessä oli kelloit sijoitettu rekeen, ja J. Ryyppön talon kohdalla suunnasimme makamme läpi kankaan kohiti Pikku-Vuoksesta.

Aikaa oli kulunut tässä kaikessa niin, että päivä alkoi valjeta, kun

saavuinme Alhoian kylän laitaan. Ilmasta kuului lentokoneen jyrinä ja pian oli muodostelma keksinyt meidät. Saimme niskaamme ryöpyä, mutta onneksi se ei satuttanut kehenkään. Kaksi koneista jatkoi matkaa, mutta yksi niistä jäi seuraamaan liikkeitämme, jentäen peltojen yllä metsäsarekkeitäden välissä miltei maata hipoen.

Olimme päässeet metsän suojaan, ja alkansa kiertelyään konekin jätti meidät rauhaan. Heti koneiden häivyttävä laskeuduinme Vuokselan jälle. Nyt otimme hevosesta irti minke säimme. Pästäyämme lähemmäksi Sikosareen rantaa puodoimme kelloit jälle ja ajomme hevosen metsän suojaan. Alkoi nyt kä-

avanto oli kaksi metriä kanttiinsa. Nyt haimme metsästä pari metriä pitkät koirvuiset kanget ja pujotimme ne ristiin kellojen silmkoihin.

Pajasaamme pääimme. Neljän miehen voimalla nostimme kellon avannon kohdalle. Otin nyt kä-

Tämän kirjoituksen tarkoituksena ei ole julkaista tulostettuja lauluja, vaan tuoda ilmi niitä havaintoja ja vaikutelmaa, jotta kirjoittaja ollessaan 1939-12-vuotias ja v. 1942-15-vuotias sai silloisesta urheiluleimästä Vuokselassa.

Silloinen liikunta ei ollut kovin kaan järjestelmällistä, vaan nuorisokokoon tuli kyläkunnittain nuorten keskenään sopimuna iltoina esim. Rähärännän Aholle tai Kunnikaanristin Nummelle »kuoppa-ukkoa» tai pesäpalloa pelaamaan. Samoin myös yleisurheilu alkoi näitten sivutootteena levitä joittenkin harrastuspiirien ja niin rakennettiin hyppy- ja heittopaikkoja sekä raivattiin juoksuratoja.

Tämän toiminnan tukena olivat sitten Noisniemen nuorisoseura ja suojeluskunta, jotka virallisesti pitivät joitakin liikuntamuotoja ohjelmissaan ja näin nuorisoseura kilpailukoketusta ja -kokemusta toisten kylien ja paikkakuntien kanssa. Tällöin syntyi jo yleisurheilukilpailuja ja pesäpallo-otteluita, jotka vetivät katsomoonsa lähes koko kyläkunnan ja osanottajiksi runsaan nuorisjoukon.

Tästä toiminnasta syntyi innostus monelle pikkupojalle, mikä sitten arvokeuhka harrastuksena oli korvaamaton apu myöhemmissä vaikeissa olosuhteissa hänen jouduttuaan pois kotiseudultaan. Tämän toiminnan ja hengen luojina muistelen erikoisesti Lemno Lehmuvuorta, Tauno Käppiä, Vähö Kärrösta ja Uuno Junttiaa, jotka urheilun ja urheilun omaa aikaansa ja voimaavarojan nuorisoon liikuntaharrastusten hyväksi.

Varsinaisesta kilpailutoiminnasta ovat mieleeni jäätneet kovat miesten pesäpallo-ottelut Jätkäripataljoona 4:n upseeri- ja alipuseerijoukkueita vastaan, jolta käytiin vuoroin Vuokselassa, vuoroin Kiviniemessä. Pikkupojilla oli joka ottelun suuntaan ottelupaikka omia kannustamaan, kun tällaisista otteluita oli. Ottelut olivat tasaisia ja jännittäviä ja mieleen on jäänyt, että upseerikerho yleensä oli pahempi vastustaja, muttei suinkaan ylivoimainen.

Vuokselaisen joukkueessa muodostivat Lamppu, Lehmuvuoren ja Muoririnneen veljekset sekä Tauno Käppi, Paavo Junttia ym. Myös yleisurheilussa käytiin vastaavanlaisia otteluita sekä myös omia mestaruuskilpailuja. Näistä erikoisesti muistan Eino Pitkäsen ja Nestori Jalosen loistavat keskimatkojen juoksut sekä Muoririnneen veljesten, Tauno Käpin, Jorin ja Lehmuvuoren, Pekka Karosen ja Paavo Junttilan suoritukseniissa lajeissa.

Ainoana talvisena urheilumuotona oli hiihto, mutta sitäkin voimakkaampana monine kilpailuineen. Erikoisesti ampuhahitto oli suosittu miesten kilpailuaji. Hiihtäjäinä kunnostautuvat Teuvo Heikkonen ja Pentti Pärsinen. Miehne eivät suinkaan laiminlyöneet jälkeikasvun turvaamista, vaan poikien vetäjinä ja kouluttajina Tauno Käppi ja Väinö Karonen urastivat voimiaan säästämättä. Meillä silloisilla pikkupojilla oli kova into urheiluun miesten esikuvasta saatuna ja niin poikien pesäpalloujoukkue jatkosodan aikana pääsi Käkisalmen piirin pesäpalloturnauksessa hopeamitalille, hävitettten Jaakkimalle loppuottelussa 4-2. Siis kireä ottelu sekni.

Harrastettiin myös yleisurheilua ja Käkisalmen piirimestaruuskilpailujen 5-ottelun ansioista Leo Komonen edusti Käkisalmen piiriä Helsingissä 1943 koko maata käsitäneissä kilpailuissa. Poikien pe-

säpalloujoukkueessa pelasivat Pekka Lamppu, Erkki Pitkänen, Kauko Karonen, Ennio Lius, Heikki Junttia, Leo Komonen, Teuvo Lius, Kalevi Karonen, Viljo Puikki ja Tauno Puikki.

Erkoisen lukuna ja kohokohdansa muodostivat poikien leirit Ristiinemen kauniissa Rannassa Vuoksen varrella. Ihailtuina johtajina olivat Tauno Käppi ja Väinö Karonen ja toimintaa ritti aamusta iltaan urheiluun, maastoleikkien, ammunnan ja uinnin parissa. Osanottajajoukkona olivat kaikki sedun pikkupojat.

Hiihto keeskittyi pääasiassa koulujen piiriin, mutta hyvinkin voimakkaana harrastuksena se ilmeni mm. koulujen välisissä hiihokilpailuissa. Kiitos tästä koulujen opettajille, jotka innokkaasti tukivat hiihtoharrastuksia myös työtöjen keskuudessa.

Ei voi unohtaa myöskään voimistelun ja kansantanssiharrastuksia, jotta Noisniemen nuorisoseuran ja koulujen piirissä harrastettiin niin naisten, miesten, tyttöjen kuin myös poikien piirissä.

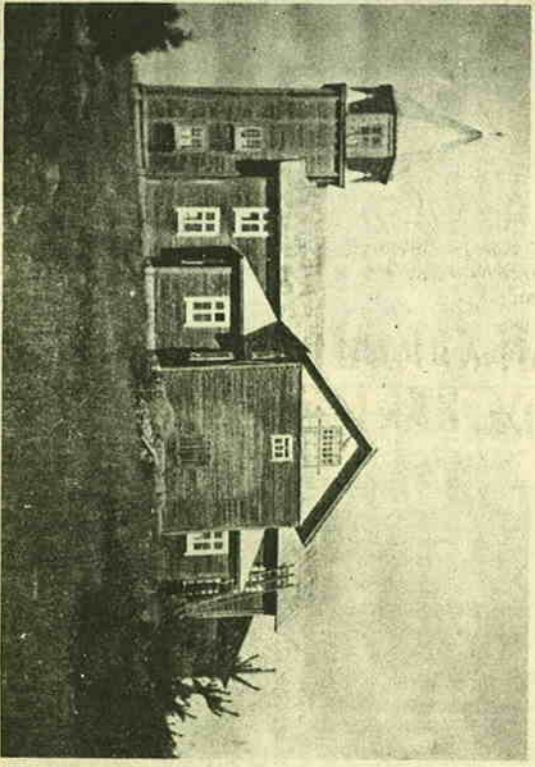
Kaiken tämän toiminnan merkityksen näkisin tähänne lähinnä seuraavien kohteisiin. Tällä toiminnalla liikunnan parissa luotiin hyvä fyysillinen ja henkinen kunto, joka on harrastajiaan auttanut selviämään paremmin niistä usehin voimattomimminkin tuntuvista vaikeuksista, jotta varsinkin sotavuodet ja lähinnä niitä seuranneet vuodet olivat tullessaan. Luotiin yhteistyön ja pitäjähänki, joka on säilynyt tähän päivään saakka mm. pitäjäjuhliden ja -seurojen muodossa.

Monet silloiset urheilijat saivat uusilla asuinajolliaan ensimmäiset ja parhaimmat kosketukset kanta-asukkaistain. Näin oli helpompi mukautua uusiin olosuhteisiin. Esimerkkinä mainitsin, että Hättulan Hakaniemi-sarjassa pelanneissa pesäpalloujoukkueissa edellämäintusta poikajoukkueesta pelastivat mukana seuraavat neljä poikaa: Erkki Pitkänen, Ennio Lius, Kauko Heikkonen ja Leo Komonen toisakymmentä vuotta samassa joukkueessa ja saivat erittäin hyvät ystävyysyhteiset paikkakunnalaistain joukkueovereivihinsa.

Myös yleisurheilussa niin Hättulassa, Tammelassa kuin muuallakin ovat vuokselalaiset nuoret olleet aktiivisesti mukana ja hyvin sijoittuneina tulostilastoissakin. Hiihdossa, ja erikoisesti ampuhahihhdossa, Mauno Hämanen on Hättulan parhaana urheilijana tullut kotipaikkakunnallaan tänäinkin kahtia kuuluisaksi ja arvoitetuksi urheilijaksi ja kansalaiseksi. Myös katoisain kunnallista luottamuslehtäviä hallussaan pitävien poliitikkojen saaneen pohjaa urheilun- ja järjestötoiminnasta Vuokselassa.

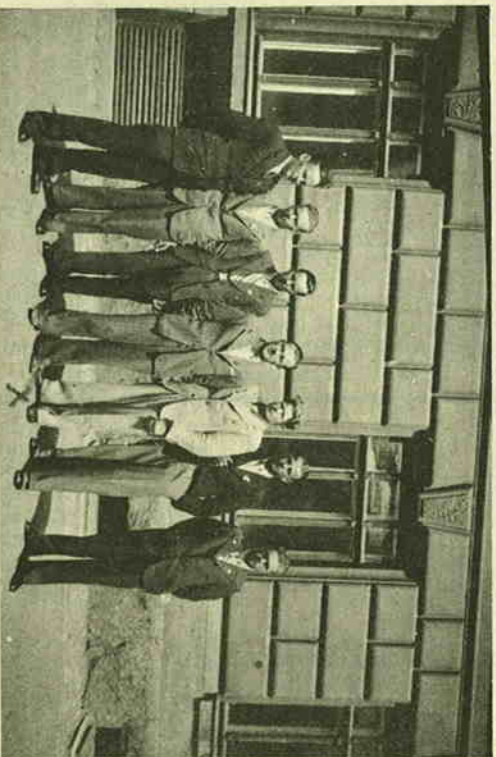
Ovapa eräät saaneet elämänuurassakin ilmeisesti näillä ajoilla liikuntaharrastuskiipinän vaikutuksesta. Esimerkkinä Jaavo Junttia, jonna Lehmuvuori ja tämän kirjoittaja, jotka varmasti kittoilaisina muiden ohella muistavat Vuokselassa suoritetua yöllä urheilun ja liikunnan parissa. Leo Komonen.

**Työllistä
itsesi
ja ystäväsi.
Osta
suomalaisista.**

Vuokselan rukoushuone.

Vuokselan Viestin toimintaa

Vuokselan Viestin voimistelijat 1938 Helsingissä voimisteluhallilla. Vasemmalta: Aimo Sipilä, Toivo Virkki, Sulo Pulkki, Viljo Ryyppö, Pentti Kymäläinen, Eino Kopra ja Eelis Pulkki. Osa joukkueesta puuttuu kuvasta.

Urheilun harrastus oli levinnyt Vuokselan vuosisadan ensimmäisinä vuosikymmeninä lähinnä nuorisoseurojen väitkyksellä. Ne järjestivät talvisin hiihto- ja kesäisin yleisurheilukilpailuja. Harrastettimpia nuorisoseuroissa jo voimisteluakin. Itäseuraksi saavuttamisen jälkeensä perustettu suojeluskuntajärjestö otti liikuntakasvatuksen tärkeänä osana ohjelmansa. Sen väitkyksellä urheiluharrastus kasvoi voimakkaasti 1920-luvulla. 1930-luvulle päästyä oli urheilunnuostus kasvanut niin suureksi, että ryhdyttiin ajattelemaan urheiluseuran perustamista paikkakunnalle. Aloitte lähti Uudenkylän poikien, lähinnä Matturin veljesten (Vilhoon, Salon ja Väinön) taholta. Harjoituspaikkana oli käytetty ns. Myllykentan ahoa, oltipa siellä vaatimattomia kilpailupaikkin toimeenpantu, mutta mittaan järjestelmällistä toimintaa ei ollut. Siksi heräsi kinn halu perustaa oma urheiluseura, joka voisi järjestää sekä valmennus- että kilpailutoimintaa suunnitellusti.

Kesällä 1930 kokoonluikkin pari-kymmenpäinen nuorukaisjoukko neuvottelemaan urheilutoiminnan järjestämistä. Tällöin todettiin, että itseltä puuttuivat mahdollisuudet itsensä urheiluseuran perustamiseen. Ei ollut kokemusta asiassa, ei ollut varoja eikä toimipaikka asioiden hoitamiseksi. Kokoons päätettiin ottaa yhteyttä Vuoksen läispuolella viereäsi toimivaan urheiluseura Pölkkiin Uraan ja pyrkiä sen alaosastoksi. Johannes Kiuru valittiin neuvotteijaksi. Uran johto suhtautui asiaan myönteisesti ja parin viikon kuluttua perustettiin jo Pölkkiäkin Uraan Uudenkylän kyläosasto. Osaston puheenjohtajaksi valittiin Johannes Kiuru. Seuraavana vuonna valittiin Väinö Virkki hänen seuraajakseen.

Osasto vuokrasi Uudenkylän myllyn luota urheilukentäksi sopivan alueen, joka tällöin kuunnokettiin niin, että saatiin heitto- ja hyppyrikkin harjoituskuntoon. Juoksupaikkana käytettiin tietä. Aluksi järjestettiin jäsentenvälisiä kilpailuja, mutta vuodesta 1932 lähtien toimeenpantiin kylätoimintajana naapurikylän Vuosalmen kyläosaston, Salmen Veikkosen, kanssa. Kiertoparkinnon näihin yleisurheiluluotteluihin oli lahjoittanut kultaseppä Louhmo. Salmen Veikko voittivat kiertoparkinnon omakseen kolmella perättäisellä otteluvierolla. Yleisurheilun lisäksi harrastettiin talvella hiihtoa ja kesällä pesäpalloa. Samaa tarkoitusta varten pyydyttiin tällöin tanssilavalle, jossa järjestettiin sekä ohjelma- ja jalkapallo- ja tanssitaiteita. Järjestyksen ylläpitämisen näissä tilaisuuksissa oli vaikeata, joten tämä toiminta lopetettiin.

V. 1935 oli saatu kokemuksia seuratoiminnasta jo niin runsaasti, että päätettiin perustaa oma urheiluseura. Päätöksen tekoa nopeuttivat erimielisyydet pääseura Uran johdon kanssa. Kokemuksien kerääminen alaosastona oli ollut viisaasti harkittu toimenpitee. Oli opittu hoitamaan järjestöasioita, opittu järjestämään kilpailuja, oli saatu kunnioitusta ja koulutusta tuki johtajia ja valmentajia ja oli saatu kootuksi seuran toiminnan aloittamiseen tarvittava pääoma. Toimintaa voitiin siis ryhtyä jatkamaan itsenäisenä.

Uuden seuran nimeksi otettiin Vuokselan Viesti. Seura rekisteröitiin ja se liittyi jäseneksi SVU:n koulun jäsenseurana. Hiihtoliitti-

toon, Pesäpalloliittoon, Urheiluliittoon, Voimisteluliittoon ja Poikasuorituspallot sekä raitvaaksi 300 urheiluliittoon. Seuran puheenjohtajaksi valittiin edelleen Väinö Virkki ja sihteeriksi Viljo Ryyppö. Vuonna 1937 puheenjohtaja ja sihtööri vaihtuivat. Puheenjohtajaksi keitausharjoitukset ja talvisia Pentti Kymäläinen.

Syksyllä 1937 aloitettiin voimisteluharjoitukset Vuokselan koulussa päämääränä osallistuminen seuraavana vuonna Helsingissä pidettävälle yleiselle voimisteluhallille. Voimistelua ohjasivat Aimo ja Aimo Sipilä. Matkakassan karrin sijoituspalkkakuntiensa urheiluseuraksi harjoitettiin ja esitettiin Minna Cantin näytelmä Roinen talossa. Voimistelu- ja näytelmätoiminta järjestettiin monissa naapurikylien seurantalossa. Juhlamatka kesäkuussa 1938 Helsinkiin siltä yhä mellyttävänä muistona osanottajien aihajunnassa.

Seuran toiminnan pahin este, urheilukentän puute, häitettiin jatkuvasti liikuntaharjoitusten järjestämisestä. Vuokselassa ei silloin vielä ollut yhtään rakennettua urheilukenttää vain luonnonraivauksella. Kuntien ja Kunnikaanistien kenttä, jossa hyppy- ja heittopalkkojen lisäksi oli 400 m:n juoksurata. Kesällä 1938 Vuokselan Viesti osti J. Vaarilta sopivan tontin urheilukentän rakentamista varten ja tallekoon käynnin raivaus- ja rakennustöihin vielä samana kesänä. Saa-

UUDENKYLÄN KOULUPIIRIT

Vuokselan pitäjän kahdeksasta koulupiiristä muodostivat Uudenkylän talot neljä piiriä, joista vanhin, Uudenkylän piiri, perustettiin v. 1892 Valkjärven kunnan toimesta Vuokselaan koulupiirin nimellä ollen se Vuokselan toiseksi vanhin koulu. Vuonna 1918 perustettiin Uudenkylän pohjoispuolella osaan Hirvisaaren koulu. Koulun perustamisen Hirvisaaren merkiksi suurta edistysaskeleita tämän vesistöjen muusta pitäjästään erottaman ja valkeiden liikkene-tyhytyksen takana sijaitsevan kylänosan kehitykselle. Kun pitäjään laadittiin v. 1925 uusi koulupiirit jako, tulivat Uudenkylän läntiset talot muodostamaan Vuokselan ja keski-Uudenkylän alue Alhojan koulupiiriä.

Koulupiirit olivat alueiltaan pieninä, joten koulujen välimatkat jäivät lyhyiksi. Noin 2 kilometriä oli matkaa koululta toiselle. Alue oli kuitenkin tiheästi asuttua ja perheet lapsirikkaita, joten opettajaita riitti kaikkein kouluihin. Toiset koulusta olivat kaksiohjelmaisista, mutta Alholan koulu toimi yksiohjelma-

Ei senvuoksi ollut ihme, että koulu nautti yleistä arvonnantoa ja kunnioitusta kyläläisten keskuudessa. Ja kun koulun pihamaan ja ympäristön kaunistamisesta oli huolehdittava, tehtiin se innolla taluovoimin.

Kaikki tämä vaikutti edistäväästi koulun varsinaiseen työskentelyyn. Myönteisyys koulu kohtaan edisti myös opetus- ja oppimistapahtumia koulussa. Henki koulutyössä oli erinomainen. Monet lähtivätkin kansakoulun jälkeen jatkamaan opintojaan.

Yhteistoiminta koulujen kesken oli vilkasta. Naapurikouluille tehdyt retket ja koulujen väliset kilpailut rikastuttivat ohjelmaa ja toivat työhön tarpeellista vaihtelua. Myös opettajien keskeinen kanssakäyminen oli runsasta ja jäheistä. Virallisten kokouksien lisäksi olivat naapurissa pistäytymiset ja "hämäröimiset" miltei jokapäiväisiä.

Vaikka Uudessa kylässä olikin neljä eri koulupiiriä ja kussakin koulupiirissä toimittiin oman suunnitelman ja menettelytapojen mukaisesti, säilyi kyläyhteisyys kuitenkin kaikkien tietoisuudessa. Kylien jäsenten keskinäiset sukulaisuudet olivat tähän paljon vaikuttamassa, mutta koulujen kiinteillä ja läheisellä yhteistyöllä oli siihen oma vaikutuksensa.

Loppuksi vielä muutamia tilastotietoja em. koulupiirien koulusta. Uudenkylän koulun oppilasmäärän huippu saavutettiin v. 1921 ja vaihtelua oppilasmäärä 1920-luvun lopussa ja seuraavalla vuosikymmenellä 27—47 välillä. Alakoulussa oli oppilaita 15—22.

Hirvisaaren koulussa oli oppilaita 30—40 vaiheilla, mutta 1938 se koitui jo 52:een ja talvisodan alkamissyksynä oli oppilasmäärä 65, mistä määrästä jatkokoululaiset muodostivat 20 oppilasta. Alakoululaisia oli 19—29 oppilasta.

Alhojan koulun oppilasmäärä pyrytteli yleensä noin 30 koululaisen tiheydellä. Vuokselan kansakoulussa, jolle valmistui uusi kivinen koulurakennus 1930, oli oppilaita yleensä 40:n paikkeilla. Syksyllä 1943 oli koulussa 56 oppilasta yläkoulussa ja 19 jatkokoulussa. Alakoulun oppilasmäärä oli 12—26 välillä. Tämä melko uusi tilirakenteinen koulutalo kärsi pahoja vaurioita talvisodan tykistötulessa. Sen korjaamiseen ei ehditty ryhtyä jatkosodan aikana, vaikka päätös tästä oli jo tehty. Koulun toiminta Uudenkylän suojiin, mutta alakoululle saatiin vuokratuksi huone Tiiida Ryyppöiltä. — Aimo Sipilä.

— BETONITUOTTEITA
— ELEMENTTEJÄ
— VALMISEBETONIA

MAJURI OY

Hämeenlinna puh. 917/27740

PYHÄKOULUTYÖSTÄ VUOKSELASSA

Pyhäkoululla oli ennen suuri merkitys seurakunnassa. Sitä kävivät lapset hyvin mielellään, joten näissä tilaisuuksissa oli aina paljon lapsia, ja nähtiin siltä, että lapsilla on keskinäistä halua käydä joka pyhä. Muistan omalla alueellani, että parhaina pyhinä oli heitä 62, saateina päivinä vähemmän. Nämä luvut olivat v. 1931 jälkeen. Muistan sitä aikaa, kun aloitin käyntini pyhäkoulussa Laura Parjosen aikana 1910. Silloin kävi pyhäkoulussa myös rippikoulunsa alkanelta lapsia. Siellä luettiin, oli kyselytunti ja laulettiin. Annettiin läksyä toiseksi pyhäksi, joka tapa myöhemmin jäi alakoulun tultua kansakouluhin.

Pyhäkoulutyötä tehtiin yleensä pitkäjäsenämme ahkerasti, opettajilakin oli kurssia harjoitettuna. Näissä keskinäisissä harjoituksissa saatiin yhtenäistä opetusotia jotta pihiriin. Myös papisto piti harjoitusuntia. Harjoituskokouksissa oli aina runsaasti osanottajia ja kurssilla oli muitakin kursseja opettajien lisäksi. Kurssia pidettiin tavallisesti kunnantalolla. Myös papisto piti tarkastuksen keillä joka pyhäkoulupiirin alueella. Opettajien oli pidettävä silloin harjoitusuntia. Meidänkin koulupiirin lapset kävivät joka kesä kerran kunnantalolla pyhäkouluharjoituksissa. Se oli tavallinen kyselytunti: Keskuudessamme opettajilla oli hyvä keskinäinen suhde ja lämmin henki, samoin kuin lapsiinkin. Sen- aikainen yhdessäolo tuo vieläkin hyviä muistoja siitä työstä, joka on ollut opettajille rakkauden työtä. Muistan vielä kunnamme alueelta nitäkin opettajia, jotka työskentelevät jo v. 1910 ja tekevät väsymätöntä ja sinänsä keuhkollista työtä. Muistisin jo Laura Parjosen, joka on tehnyt sitä työtä ehkä 50 vuotta. Vieläpä uusilla asuinpaikkakunnilla hän kävi työhön käsilki. Pyhäkoulun opettajilla oli oma yhdistys, perustettu v. 1922. Seurakunta avusti rauhallisesti mm. tilaamalla pyhäkoululehden opettajille. Tämäkin sinuntau työn nyt siellä muistojen joukossa. — Enoikki Virkki.

KARJALATALO
Kulttuurivälkämme
KARJALALLE
pö. 6750-6

Alhojan kansakoululaisia 23. 5. 1930. Kuvan lähettäjä Rautu Korjonen, joka on kuvassa ensimmäisenä rivissä keskellä, lähettäjä kaikkien koulutoverilleen sydämölliset terveiset. Hän asuu nykyisin Keikyällä.

Nuottamiehiä Vuokselan Uudessaakylässä

Kun tätä asiaa rubean ajattelemaan, niin on mentävä ajassa taaksepäin 1920-luvun alkupuolelle asti. Tuolloin aloitin nuotan vedon aikuisten miesten kanssa. Kaksoistaivuotiaana tartuin nuotan paulaan ja kelan väänötappiin siinä missä isotkin miehet. Tosin en mikään pikkuputka ollutkaan, sillä olin ikäisekseni isokasvunen ja painoni riitti pitämään nuottakelan paikoillaan, ettei tarvinnut sanoa, niinkuin eräskin aikuinen mies ilkesi tunnustaa, että »mittää ei maha, lava liukuu», kun kela meni pois hänen altaan.

Vuoksen oli erittäin kalarikas vesistö — voi olla vieläkin — ja kun markkinointimahdollisuudet olivat hyvät, — Pölläkkälän taajaväkinen yhdyskuntahan oli hyvä myyntipaikka ja vietinhän saalista Viipurinkin asi — niin tämä houkutteli monenkin miehen perustamaan nuottakunnan joko talokoh-taisena tai jonkun naapurin kanssa osakeyhtymänä.

Olhan siellä losin sellaisiakin nuottakuntia, jotka vetivät vain oman talonsa tarpeiksi. Näistä voisin mainita esimerkiksi Mörönin nuottakunnan (Virkiä), joka tuokin montakaan kertaa kesässä nuotantansa kastelivat. Samaa oli tilanne myös Herman Ryyppön nuottakunnalla, sen jälkeen kun hän ja isäni erosivat omiksi nuottakunniksi. Isäni — Jooseppi Kuru — veti nuotata paljon ja sillähän hän pääsaissa suuren perheenää elättikin.

Kuten jo mainitsin, niin isälläni oli aikaisemmin osakkuutta eno-Herrannin kanssa, mutta kun me — omat pojat — aloimme pyöryä lähemmäs mukaan niin perennuotakunta perustettiin kumpaankin taloon. Enolle se jäi paremminkin vain niinkuin jonkinlaisesti symboliseksi, mutta meidän nuotata vedettiin entistäkin enemmän.

Isä ja me vanhemmat pojat vedimme ja äiti ja nuoremmat markkinoivat saaliin. Työ oli kovaa, mutta ahkerasti sitä tehtiin. Minäkin jopa keuhui kouluvaareilleni, että virapelinähän minä tämän kouluni käyn.

Muista nuottamiehistä voisin poimia esille sellaiset miehet kuin sehäni Tahvo Kuruun, Lennard Ryyppön ja Jooseppi Kemiläisen (Juuson).

Nämä kolme kovaa nuottamies-tä olivat persoonallisuksia krukkin omalla tavallaan. Setä-Tahvo oli ääretönnä jämäpti mies. Kun esim. toiset nuottamiehet olivat joskus ennakkoo eivätkä maltta neet varttua sitä heinäkkuun ensimmäistä päivää, jolloin nuotanvedon lupa-aike alkoi, niin Tahvo tuumi, että enemmän en meillä tuulla silloko tulloo kello kaksitoist yöl, ni sillo se putos. (Tarkoitti ensimmäisen apajan potke-liviattoja) Tahvo veti kuitenkin vähemmän kuin toiset, mutta aina kun hän vesille meni, niin silloin myös pantiin tulemaan. Hän oli ankara soutumies ja apojien väli saattoivat joskus muodostua hyvin pikiiksi. Muistan ker-rankin, kun eräänä syysyönä olimme hänen kanssaan kaukana Karhusaaren takamalla. Ilan hämarässä sinne soudettiin ja kun yö pihmeni, niin apaja vedettiin. Tulos oli lauha ja kaloja saatiin vähän, ehkä pari-kolme kiloa. Silloin Tahvo tuumasi, että nyt onkii sellane muka, jot kerra tääl ei oo kalla, ni Mörölä-ranta niitä antaa ja niin me pojat soutaa hujautettiin pitkän pikiä-ti toistakymmentä kilometriä. Tu-lus olkin parempi, joskaan ei mitenkään keuhuttava.

Lennard oli taas puolestaan erittäin rämäpäinen kaveri — mukava mies mutten. Hän kun läksi liikkeelle, niin sitä ei estänyt sitten mikään. Jos satoi tai myrskysi tai teki molempia, niin hänä se ei haitannut, ja niinhän asia olkin, että mikäli vaan siel-ia myrskyisessä syysyössä jaksoi taistella ja nuottaa vetäjä, niin silloin sieltä myöskin aina sen parhaimman saaliin toi. Lennard jaksoi, vaikka ei ollutkaan mikään iso mies.

Juuso, Kemiläinen oli myös sellainen nuottamies, jota ei käy

stivuttaminen. Hän oli väkivahva mies ja ahkera nuotan vetäjä.

Joskin hän oli — päinvastoin kuin Tahvo-sekäni — laiska soutamaan. Meluummin hän istui veneen per-rässä ja antoi kaverin soutaa. Muistampa keranankin, kun hänen oma poikansa oli soutanut yksin hyvin pitkän matkan, niin minun isäni nuhteli vähän Juusoa ja sa-noi, että kuupeppas kaima, eikö hän se käy tuolle nuorelle pojalle liian rasakaksi, kun sinä tällai-sia matkoja sillä soudatit. Mutta Juuso vain tuumasi, että raska-tahan se Toivolle tietysti on, mut-ta sinähän se tottuu. Tosin Juuso tavettiin useinkin airon tyveen tarttuneena, mutta se tapahtui ta-vallisimmin silloin, kun sosisim-me khipaa jollekin määrätylee apajapalkalle. Ja silloin vedettiin luojaa. Siinä vesi vaahotui airojen laivoissa. Se nuottakunta, joka en-sin ehti palkalle, sai vetäjä apa-jan, tai jäädä lähtöpaikalle odot-tamaan sopivaa ajankohhtaa pot-keakseen nuotantansa apajalle.

Toisena tekiäänä — jolloin Juu-so tarttui lujaisti airoihin — olivat ne kerrat, kun hän lähtsi ns. yhi-pikkälle matkalle. Hänhän — ku-ten eivät muut nuottamiehet — kävi kesäisinkin pienen-Vuoksen (Sammukselän) puolelta nuotan vedossa. Samoin Rätrelän selällä (Tohjärvy) hän polkkeli aina silloin sun tällöin ja näille vesille oli toisesti pikiä matka. Vuokse-laan Juuso oli aikoinaan tullut jostakin Pohjanmaalta ja puh-tapansa hän säilytti alkuperäise-nä, jäyhänä ja palmokkeana. Nuot-kin niitä käyttäneet ikkumuisois-ta ajoista asti. Hän antoi omat ni-kaitkia hyväksynty entisiänsä, ja vaikka muut nuottamiehet olivatkin niitä käyttäneet ikkumuisois-ta ajoista asti. Hän antoi omat ni-kaitkia useimmille apajille. Niinpä Ahon-alus oli Kankaan-alus, Pie-nisaari oli Pyöreäluoto jne. Ku-ten jo mainitsin, oli Juuso väki-vahva mies. Hän piti kunnia-asia-na, että miehen piti syödä paljon ja jaksaa paljon ja nämä miha-t Juuso varmasti täyhti. Tuolla run-saruotakausuudellaan hän joskus pillailikin ja nihpää hän eräänä kesäisenä iltana hauskutti metkä kertomalla seuraavan tarinan.

Varhain viime sunnuntai-aamuna minä menin tarjoamaan kaloja tuonne Ävräpään pappi-laan. Se papin pika osti minulle ja ensin kaloja ja sitten se tar-josi minulle kahvit. Pullaa se leikkasi minun eteeni kuusi palaa ja minä söin ne kaikki. Se leik-kasi toiset kuusi palaa ja minä söin nekin kaikki. Sen jälkeen se leikkasi vielä kuusi palaa ja kun minä pureksin vielä nekin, niin sen enemppä se ei minulle antanut.

Ja Juuso päästi itsekin pitkän naurun. Mutta palatkaamme vielä itse nuotanvetoon. Sitä tehtiin kesällä kahden miehen voimalla, mutta talvella siihen tarvittiin kuusi miestä. Meillä vedettiin joskus talvellakin oman porukan voimin, mutta tavallisimmin tällainen tal-vipoppoo koostui noista — tavau-omaisista — kesäisten nuottakun-tien miehistä. Pyödyksensä käytet-tiin milloin kenenkin nuottaa.

Nuottamiehen ihannuus ja kurjuus

riippui paljon myös siitä, millai-nen oli saalis. Jos se oli hyvä, se antoi intoa ja voimaa, mutta jos se oli huono, se houkutteli vä-hemmän ja tuntuu rasakalta. Kai-kein parhainta se oli kevätkaiven päivänä, jolloin jäät oli paljaana lumesta ja aurinko poroteli täy-deltä äkerättään. Silloin siellä toi-testi viihtyi. Ja niinhän sitä oli-tiinkin joka keväi niin mustia, et-tei paljoakaan neekeripojille nä-vitty.

Sydänlatvelle nuotan veto oli taas hankalampaa, kun verkot jäätivät eikä noina aikoina osat-tu edes unekstakaan sellaisista varusteista, joilla nykyajan kalas-taja itsensä suojaa. Vartusteethan olivat niitä olivat ja talvinen päi-vä saattoi oikuttella hyvinkin pal-jon. Eräs tällainen hankala reissu jäi lähentelemästä mieleeni, sil-lä aamulla jääle lähessä oli pak-kasta 19° C, jonka luultiin päivän mittaan heittävä, mutta niinhän ei käynytäkään. Päiväsaaton, pak-kanen kiristi, että palatessa sitä olkin 22° C ja jäällä kävi mel-koinen tuuli. Minun vaki-vehävä-ni oli toimia toisen puolen salon uittajana ja nuotan ylös vetäjä-nä, mutta silloin piti tehdä toisin. Kun jään alle potkettua nuottaa piti ruveta kelaamaan rantaan, ei kukaan uskaltanut siinä tilmassa lähteä toisen puolen köyden pit-jäkki. Ryyppön Toivo meni toiselle puoleen, hänellä kun olivat kun-non kaisheet. Silloin sanoin Ryy-pön Lennardille, että lähde kela-aamaan, minä tulen köyden pitäjäk-si. Käsineinä oli minulla vain yh-det ohuet villatumpit (lapaset), jotka työnsin housuuni taskuuhin ja tartuin tuohon avannosta — kelan kautta — tulevaan ja heti jäätyvän köyteen paljain käsin. Lennard sanoi, että anna hioksa niiden lapasten olla käsisissä, mutta minä vastasin kysymykse-lä, että mitäs minä sitten panen käsini panen, jos ainoat tump-puuni jäädyän. Ja niin kelattiin nuotta rantaan. Aikaa tarvittiin runsaasti toista tuntia. Nuottaa en ruvennut ylös vetämään, vaan pe-sin käteni ensin omalla kusselani ja sitten Vuoksen vedellä avan-nossa sekä kuirvasin ne ja painin lämpimät tumpit käsiini sekä tein kunnakierroksen apajan ym-päri. Se oli minun ankarin apa-jani.

Kesä- ja syksyiltoina ja -öinä ja varsinakin silloin, kun sou-tu-matka oli pikiä ja ilma tyven, niin silloin näillä reissuilla lau-ta. Kuuletma jonkun poissa ol-lessa kaksi kertaa, hänet voitin vanhemmilla miehillä oli usein-malla omat lempilaulunsa, joista nuottamies vanhimmalta — nuottamiehistä vähimmäällä — oli oma iki-ihana laulunsa. Saaris-ton netto. Hyvin usein, kun läh-dettiin — yön hiljaisuudessa — soutamaan, niin kohta alkoi ku-u-tan vielä, niin ihanaisen mä näin sun siellä. Hän syntyi, kasvoi neeren uhkauksissa, mis kalastaja kutoi verkkoonsa. Hän paatillaansa mun sinne sousti ja suutelillaan-mun poskein pouti jne.

Isä-Joosepin lauluvarasto oli taas

taas niin suuri, että sitä on vai-keaa mitään yksilöidä, mutta kirk-koa kesä- ja syysaamuna, kun auringon nousun jälkeen ripus-timme nuottaa kuivumaan, niin silloin aina Vuoksen ramat kai-kuivat. Kesänuotata en henkiliä kohtaisesti Juuson kanssa vetänyt, joten hänen lauluvarastakaan en paljon kuulut, mutta tietävästi ja varsinakin noilla ylipikkuliiä sou-tu-makkoillaan hän lauloi hyvin pal-jon.

Thomas Ryyppölä (Isolla Tom-milla) oli ikloma laulun pätkä, jonka hän laukaisi ilmoille. Lop-pusanat erästä rattuslaulusta — Viina on kansan turmio.

Serkkuni Johannes Kuruun kans-sa me seilaamme melko paljon sitä Vuoksen sileitä ja joskus hy-vin epätasistaakin pintaa sekä lauloimme paljon. Eräs laulu oli hänelle rakas ja sitä hän usein myös lauloi. Olan tähän tuon pit-käs laulun puolivälistä katkel-man: »Minä hiljaa leiriniin hivin ja kunnitelen soittoansa. Niin ou-dosti soi sävel yksin, se soi hä-nen viuluustansa. Niin vienosoi soi sävel tumma, jota Unkari kasvat-telee. Ja koska hän onnistui melko hyvän laulun lahtjan ja lauloi sen sillä alkuperäisellä — parem-malla — nuotilla, niin kylä sitä tyyrenä syysyönä passasi kuun-nella.

Juveni Elino oli myös laulu-mies ja hänelläkin oli oma lempi-laulunsa, jonka hän säilytti elä-mänsä loppuun asti. Lukenatko-mat olivat ne kerrat, kun hän lauloi: »Oi Suomi synnyinmaa, suo helmas sulle antanut on. Ei muuta kunniaa kuin kuulla kum-multansa sun kuusiesi kuuskin-ta, kun sä kätkenyt olet hänet viime lepopon.» Ja siellä Vuok-selan sankarivaudessa hänkin nii-den kuusien kuusikuntaa kuuntelee, mikäli siellä enää niitäkään jäljelä on.

Se suurin kalansalis

saatiin eräänä kauniina keväisenä päivänä, jolloin Vuoksen jäät al-koivat jättää jäähyväisiä jo stvu-letulle talvelle. Vuosiluokua en muista, mutta se tapahtui silloin, kun Vuokselan uusi kansakoulu rakennettiin. Pyödyksensä oli setä-Tahvon nuotta ja miehistä koostui

VANHOJA MUISTELUKSIA KINKEREISTÄ JA KIERTOKOULLUISTA

Vuokselassa ollessa oli kuin suu-ri juhla kyläluokset, joita pidet-tiin jonakin merkittävyydenä, ja niillä odotettiin suurella mielen-kiinnolla. Toiset taas pelolla, kun kyllä sai kuulla, että kirkolla kuu-lutettiin lukuset. Näihin oli annet-tu jo edellisessä talvena jäkys tu-lveva talvea varten. Kuultuaan pitsoijan tuli suuri huoi jäkys-tä. Silhen aikaan kaikki eivät vie-lä osanneet lukea, mutta luku-taitoiset opettivat puolitksi ul-koo. Lukuvaiotomilla oli pelkoa siitä, että pappi luetaisi heitä vaan taito puuttui. Tietysti heitä nuhdeltiin lukutaidon puutteesta. Vanhan ajan papit olivat luku-silla käytössään ankarra poissaolos-ta. Kuulemma jonkun poissa ol-lessa kaksi kertaa, hänet voitin käskää papin lukemaan. Pa-pin mukana kulki kanttori ja sun-tio kinkereille. Talosta kuului kaikki yösipto heille. Vuokselas-sa ei ainakaan minun aikanaan koko kinkereiväkeä syötetty tai juotettu, niinkuin jossakin pai-kuin Suomessa tapahtuu nykyin. Kutsuttiin Vuokselassakin kylän vanhin tai joku muu henkiliö pöytäseuraksi papin kanssa juo-maan kahvia. Valtajalla kävi pul-lan ja ilmoaadin kauppa ulkona. Pullia olivat kylän pulamyyjät paistaneet. Kinkereillä pidettiin

nimihuuvo jokaisesta henkiliöstä tai perhekkunasta. Jos todettiin joihan erehdyistä, niin se siinä o-kaistiin. Kylän lukuisien lapsien täytyi viedä kiertokoulun käy-nistä todistus lapse, jotta olivat myöhemmällä ajalla jo kansakou-lussa, jäivät lukusilla pois jo koulunkin vuoksi. Vielä v. 1910 oli paljon lapsia, jotka kävivät kansakoulua vain kaksi talvea siihen saakka, kun pakollinen koulunkäynti alkoi.

Kiertokoulu oli kunnassamme käynnissä pitkään, sillä oli kä-vijöitä 7-vuotiaasta aina 16-vuo-tiaaseen. Opettajana toimi pitkään Mandi Virkki, jo silloin kun Vuoksela oli vielä Valkjärveä. Niinä aikoina pienempää lapsia opoettiin kirjoittamaan rihvelli-ta-lulle ja taulut olivat koulun puo-lesta. Silloin olin minäkin kävi-lästä. Silloin olin minäkin kävi-kein pulpetti, valkkakin yksinker-taiset, ja penkit. Nämä talon isä-näkö kuljehti siihen taloon, jossa u-u-si koulu alkoi, kestäen taasen kuusi viikkoa.

Koulunkäynti sai kuin uuden alun, kun pitäjämme itenäistyi. Silloin muodostui kaksi koulupi-iriä ja Vuosalmeeen kaksi. Vuoden 1915 syksyllä pääsi vakiutuen koulu alkamaan ja Mandi Virkki sai edelleen jatkaa koulutyötä.

Vapaaehtoinen maan- puolustustyö Vuoksella

Haluttavien viestin liikkussa syksyllä 1917, jolloin maan vapaus alkoi käydä uhaalaiseksi, alettiin Vuoksella muiden Kannaksen piäjäien tavoin perustaa vapaaehtoisia yksiköitä eri kyliin ja harjoittaa miehiä, heikosta aseistuksesta huolimatta, pahuksella varalle. Lokakuun 14. pnä 1917 pidetyssä neuvottelukokouksessa valittiin piäjäin piäjäliköksi R. Koironen ja varaapiäjäliköksi A. Virkki ja eri kyliin kyliäpiäjäliköket — Joulukuussa Käksälässä pidetyssä yhteisessä kokouksessa perustettiin Yhdeksän piäjäin liitto, johon Vuoksellakin kuulul liiton johtajaksi valittiin Sakkoalan pihuri nimismies Urho Saitola ja harjoitusmestaraksi jäkäri Antti Hakkonen.

Varsinaisen toimintia alkoi, kun tammi-kuun 21. pnä 1918 eri piäjäijien miehet lähtivät kuuluiselle Viipurin ja Venäjänsaaren rekkelle. Vuoksella lähti 9 miestä, joista A. Karonen, V. Tiinus ja J. Komonen jäivät Viipurissa van-gekski J. Komonen murhattiin lääninvarunkilassa, mutta toiset pääsivät vapaaksi. Vapaussoitaan, eri rintamalla käytyihin taisteluihin osallistui 71 miestä. Varti- ja huolitohtävissä oli vanhempia sekä nuoria miehiä yhteensä noin 200.

Vuokselaista kaatui 9. Sankarihaudalle, Lammassaimeen, pystytettiin muistomerkki 1921.

Vapausodan päättymisen jälkeen, marraskuun 15. pnä 1918, perustettiin Vuoksella puolustuskunta. Paikallispääliköinä olivat: T. Virkki, S. Jermola, A. Naasi ja E. Hyytiäinen, vuodesta 1921 alkaen vuoteen 1942 opettaja L. Lehmuvuori ja V. Karonen 1943—44. Talouspääliköinä toimi koajan V. Virkki. Vuoksella sk. kuului Valkjärven puolustuskunta-alueeseen, jonka aluepääliköinä toimivat: sk.ups. M. Sipponen, sk.ups. E. Laulajainen, luutu. V. Cantell, jäkärikapt. I. Tilus ja luutu. V. Väinänen. Aisovtiashojajaina olivat reservänrikki V. Uimonen ja U. Virkki.

Vuoksellaan marlat lahjoittivat puolustuskunnalle lipun 1919. Maanpuolustustyö oli Vuoksella suojeluskunnassa monihaloista. Varsinaisen sotilaskoulutuksen lisäksi, johon sk.laisiet osallistivat runsain joukoin, kuului Kiripalutointiminta eri muodoissa. Erikoisesti ampumaharjoituksiin ja -kilpailuihin oli runsas osanottajamäärä. Pihuri- ja aluekilpailuihin osallistuttiin vuosittain ja sijoitettiin usein palkintoiltoille.

Talkeuvoimin rakennettiin oma ampumapaikka Kunnikaanistihin. Harjoituspaikkona käytettiin Noisniemen ja Virkkilän nuorisoseuran taloja. V. 1944 aloitettiin rakentaa omaa puolustuskuntataloa Virkkilään, mutta rakennustyö jäi kesken.

Suuri innostus oli urheilutoimintaan, johon kuului mm. pesäpallopelejä.

Suojeluskuntatoimintaan kuului myös valistustyö. Itsenäisyyspäivien juhlat jumalalanpalveluksineen, sankarihaudalla käynteineen Toimen opettaja tuli Muolasta samalle työuralle. Myöhemmin opettajia kyllä vaihtui, mikä antoi kirkkoneuvostolle lisää työtä. Lisäksi Hirvisaarit tuli v. 1919 yhdeksi kiertokoulupiiriksi ja vielä Vuoksellaan piirikin jaettiin kahteen osaan. Kun sitten alkoi tulla alakouluja, kiertokoulu menetti merkityksensä, minkä johdosta syksystä v. 1925 lähtien lakkautettiin toinen opettajan virka. Syksyllä v. 1928 oli kiertokoulu enää neljässä paikassa kunnan alueella. — E n o k k i V i r k k i

ja kunniavirttoineen olivat mielipainantuvia tilaisuuksia. Juhlat ja ilmat antoivat vaihtelua toimintaan.

Suurimman työn maanpuolustuksen hyväksi Vuoksella teki yli kaksikymmentä vuotta paikallispääliköinä toimint opettaja Lemmo Lehmuvuori. Lotien ja sk:n sekkuroon perustajana ja innokkaana johtajana toimi opettaja L. Lehmuvuori.

Palkatyö aloitettiin 1932 perustamalla polkkaosasto, jonka ensimmäisenä johtajana toimi L. Lehmuvuori apunaan T. Käppi ja 1934 lähtien op. U. Tuhtanen.

Suuriarvoisena tukena kaikessa sk:työssä olivat lotat aikaansa ja valvojaan säästämättä.

Kaupan ei vapaa maamme saanut elää rauhan vuosia, sillä puhjennut sotia heitti synkän, varoittelevan varjona maamme ylle. Vapaaehtoinen linnoitustyö rajojen lähetyvillä sai alkunsa. Syksyllä 1939 joutui puolustustalot varustustamaan rajoja. Se muutti sk:n rauhanraikas työn varustautumiseksi pahuksella varalle. Tuli yhin aika ja yleinen liikekannallepno. Lokakuun alussa 1939 joutuivat kaikki reserviläiset astumaan armeijan riveihin ja lotat joutuivat muonittu- jaäkinä- ja linnavalvontatehtäviin. Sodan sytyessä joutui siviiliväki jättämään kotinsa ja lähemmän raskaille evakkoille kohti tuntematonta määränpäättä.

Kotiseudulle jäi nostoväen miehiä ja nuoria poikia, joista muodostettiin Hirvisareen Iskompania, jonka tehtävänä oli suorittaa vartiopalvelusta. Komp. pääll. toimi luutu. A. Haikarinen. Muonittuudesta huolehti osa Vuoksellaan loistia.

Jatkosodan aikana syksyllä 1942 vuokselaisten palatua kotiseudulle aloitettiin puolustuskuntatoiminta uudelleen. Kokouksessa valittiin sk:n johtoon A. Haikarinen, U. Junttila ja T. Virkki. Helmikuussa 1943 pidetyssä vuosikokouksessa valittiin eskuntaan U.

Junttila, E. Virkki, T. Käppi ja V. Karonen, joka samalla valittiin paikallispääliköksi. Valittiin varajäseniksi J. Loponen ja T. Virkki, ja kyläpääliköket, jäsenmäärä oli 55. Aloitettiin polkkyö, jonka johtajaksi valittiin T. Käppi.

Lyhyeen päähty suurin toivein alulle pantu maanpuolustus- ja jälleennrakennustyö. Kotiseutu oli jätettävä toistamiseen evakkomatkalle alkoi uudelleen kesällä 1944 kohti kanta-Suomea.

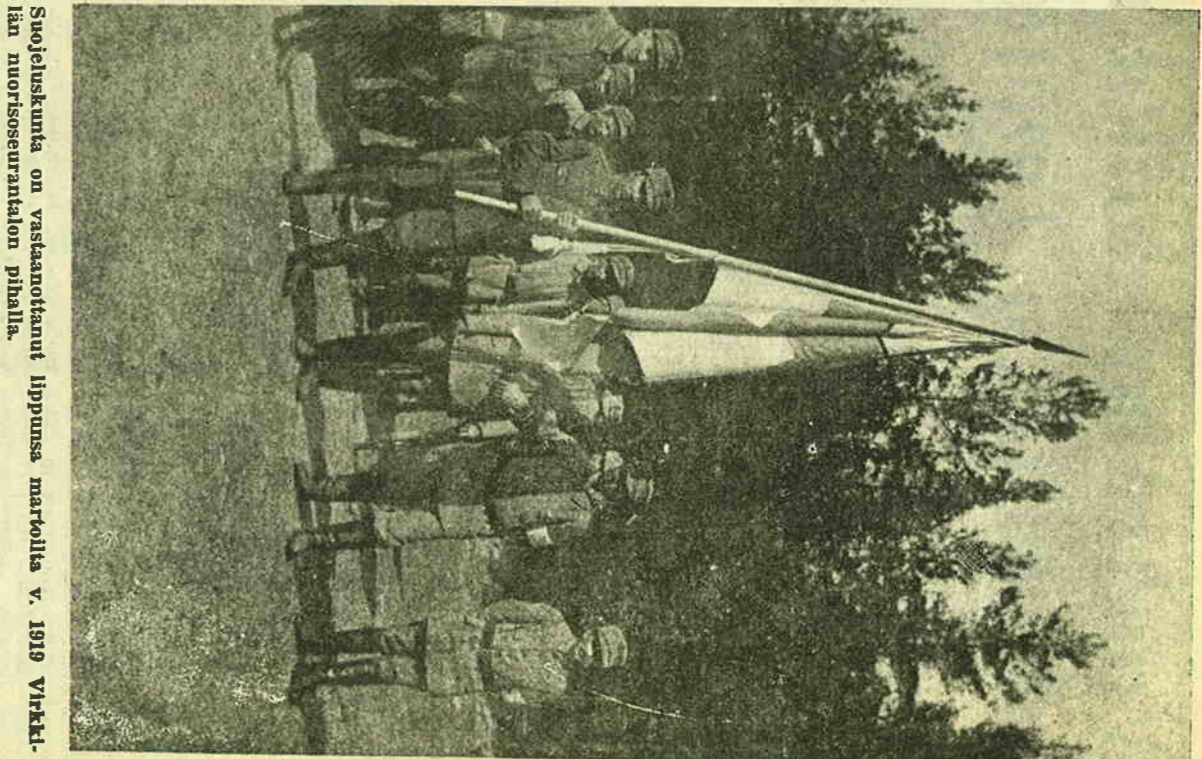
Sotien aikana sai 88 vuokselaista sankarikuoleman, moni jäi invalidiksi.

Sodan loppuselyttelyyn yhteydessä lakkautettiin Suojeluskuntajärjestö ja Lotta-Svärd-yhdistys. Marraskuun 5. pnä 1944 kokoon tuivat eri puolilla saapuneet Vuoksellaan suojeluskuntalaiset Ah-tärin Keilaan kahvilaan. Paikallispäälikö luki valttovallan tekemän päätöksen Suojeluskuntajärjestön lakkautamisesta. Synryi hiljaisuus, tunnettiin syvästi, että kalliisarvoisen, vapaaehtoisen maanpuolustustyö, jota oli tehty, oli nyt pakotettu lopettamaan. Se jätti kuitenkin, työhön osallistuneille, monet mieltisiä lähemmä-tömät muistot. — Vä i n r ö K a r o n e n

Kotoisia joulumuisistoja

Tämän Vuoksella-liitteen ilmestyessä näin joulun alla, on varmaan mieluisaa palauttaa muistoja entisistä joulusta vanhalla kotiseudulla. Meidän muistoissamme sellä sykki vilkas elämämmen. Siinä Karjalassa vietettiin joulua ja myös odotettiin sitä. Lapsilla sen odotus itse asassa alkoi jo silloin, kun vanhempi väki saanoi: »Mikkelit! pöytästä kuoppaa, naurit kassaa ja pellavista pästareit pois.» Joulua odotettiin myös siksi, että se tiesi pimeän ajan kääntymistä valoa kohden. Sotien edellisen Vuoksella oli vielä vallalla sähkövaloe. Sen vuoksi syksyn kaamos- aika oli paljon pimeämmän ja ikävännäin tuntuinen kuin nyt. Silloin sytytettiin hämmärikin jälkeen öljylamppu tuvaassa, ja tupa olikin karjalaisen kodin keskus, jossa perhe yhtenäisenä kokoontui.

Kun tuollaisena myöhäisyksyn pimeänä ilhana kulkii Uudenkytjän läpi vievää tietä pitkin, näki talo-

Suojeluskunta on vastaanottanut lippunsa marmaalta v. 1919 Virkki-län nuorisoseuran talon pihalla.

jen ikkunoista tulkiivat vähäiset valot. Jossakin mutkassa tuli vastaan hevosmiehes keiselissä ja tuolla astele naapurissa hämmärikinässä ohut kulkija öljylyhtyineen. Tuuli puhalteli Vuoksella päin ja tuntui tuovan tuon suuren virran koskitynneen ja Vuoksen takaa näkyivät Pellikkälän sahayhdyskunnan monet valot.

Joulunaluskeikan kuului myös sään ennustaminen »talvenpenkkitä». Mikä oli »talvenpenkkitä»? Jona kuulana aamuna sen voi nähdä idän ja kaakon välisellä taivaanrannalla matavana, paikallaan pysyvänä pilvimuodostelmana. Sen yläpinnan tasaisuudesta tai jyrkistä vaihteluista voitiin päätellä talven luonne. Itseasiassa »talvenpenkkitä» oli vain Laatokasta kohooneen sumupilven ylintä osaa.

Mutta joulun lähestyvi ja pian olivat edessä jouluvalmisteluksireet. Ja tuolloin oli kiritettä sekä emännillä että miesväellä. Sanaansarit sanoi: »Ei jouva joulun al, pyhä al joululle». Miehät varasivat puita ja karjalle ruokaa, emännät silvoivat ja lopulta paistivat. Mieleeni on jägnyt muistoja eräistä kauppa- matkoista joulun alla, jotka tehtiin tietysti hevosella. Oli tuntu ja pakasta, reki narsi ja vällyn alla tunsu joulun läheisyyden aitona katselessaan taivaalla kiltuvia tähtiä. Tavarröiden paljous Uudenkytän Osuuskaupassa näytti ihmellisesti ja paljon välttämättä ta kuin nyt Stockmannin tavaramatloissa. Ja joulustoksest siten, ne olivat jännittäviä. Ostettiin selin- kaan. Kynntilöitä ja killäivissä pareissa olevia kuusen karamellejä. Ostettiin sitrappia, rusinoita ja muita herkkujä. Sitten vähän jo vanhempama tuli myös lahjojen ostamisen tai tekemisen mielihyvä. Niin päästiin vähitellen joulun- aatton, päästiin siihen hetkeen, jolloin kuusi kannettiin sisään.

Suojeluskunnan ja lottien kuoro, keskellä kuoron johtaja opettaja Lehmuvuori.

F#
Työllistä.
Osta kotimaista.

Vuokselan poika keksijästä tehtailijaksi Tampereelle

Kova ja ohutkertainen poika on ollut kuljetusmaahan Vuokselan pidiänsä Uudessaakylässä syntyneellä Uno Virkellä, joka sovi- vudessa vauvavuonna liti lapijon ojan pienureelle ja sanoi: »Nyt tämä poika lähtee katsemaan ja kokeilemaan kalonmaahan isom- malle vesille.»

Pojan oikkin koettavaa. Oli vastatunneita ja myrskyjätkin, mut- ta vrtidin alkoi onnen aarnukin sarastaa. Taloisodan jälkeen va- littiin Virkki Uudenmaan lääninhallitukseen Helsinkiin kaupungin siirtokoulu sijottajan vakkansalle ja myöhemmin myös Haagan ja Huopalahden kuntien. Hän sijoitti myös kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön alaisille siirtokouluille huomattavia määrät työpöytä kaitta maan, sekä sai tehtäväkseen kehittää tarkasta- massa työmaitta mm. työolojen ja muonituksen johdosta tulleet vaihtuksia.

Tehokkaan työhönsijoituksen- sa ansioista oli Virkki silloisen esime- nensä ylijohdajan nykyisen presi- dentti Kekkonen esityksestä joutu- nut mm. Yleisradioissa antamaan ohjeita ja neuvoja katkille muille Suomen työhönsijoittajille. Jalko- sodan alkuaasta kutsuttiin Virkki rintamalta Kotijoukkojen esikun- taan hoitamaan koko maata kä- sittävää työvornakomiston siirto- ja vapauttamisnimityksiä ja esitte- lenään nitta yleisimmille sotilasyri- ranomaisille. »Tässä tehtävässäni tunsin itseni kovin pieneksi», muis- telee nykyisin tehdastaan ja koko maata käsittelevää myyntiveri- toaan hoitoleva tehtailija Uno Virkki.

Sotahommista vapautumisen jäl- keen hänet määrättiin kansanhuo- loministeriön tarkastustehtäviin Hämeenlinnan piiritoimistoon Tam- perelle, missä hän sitomnin te- kemälään reaktiokokeimolään on- saanut jopa kansainvälisiä kuului- suutta ja lopulta löytänyt oman itsenäisen tehtävänsä teollisuuden ja kaupan alalla. Reaktiokokei- mönsä pohjalta, mikä perustuu kes- keneräiseen värien rytmikkään, on Virkki perustanut Rytmiväri- nimisen tapettehtaan. Kotimai- sen myynnin ja huomattavan ulos- viennin lisäksi on teollisuusai- tok- sella tällä haavaa myös 8 omaa tapetti- ja värikauppaa, sijainti- kohteina Helsinki, Turku, Hämeen- linna, Lahti, Kouvolaa, Kuopio, Ou- lu ja Tampere.

Johaako keksintö useinkin teol- lisuuden synnyttämiseen? — Keksinnön perusideaan tulee olla sellainen, että sillä on todel- lista käytännön merkitystä. Mo- net keksijät näpertelivät vehkeitä, joista jo alumpijänkin luulisi huo- mattavan, ettei ne tule kestämiään kilpailussa. Sitä parempi keksintö, mitä riippumattomampi se on esim- muodin vaihteluista. Keksinnön on mieluummin oltava sellainen, että sitä voidaan kehittää, parannella, rakentaa sen pohjalta uusia va- rianttoja ja saada siitä uusia ideoi- ta. Nykyään ei keksijä ikkiliikku- ja. Keksijän myyti selaisanaan on kuollut. Keksijä ei myöskään ole mikään yllähuinen. Muuten sen verran enemmän »hullu», kuin kaikki muut, että on valmis usko- maan mahdollitoman mahdolliseksi. Useinkin hänelle on avuksi kor- keamman opetuksen tai teknilli- sen teorian puuttuminen, koska

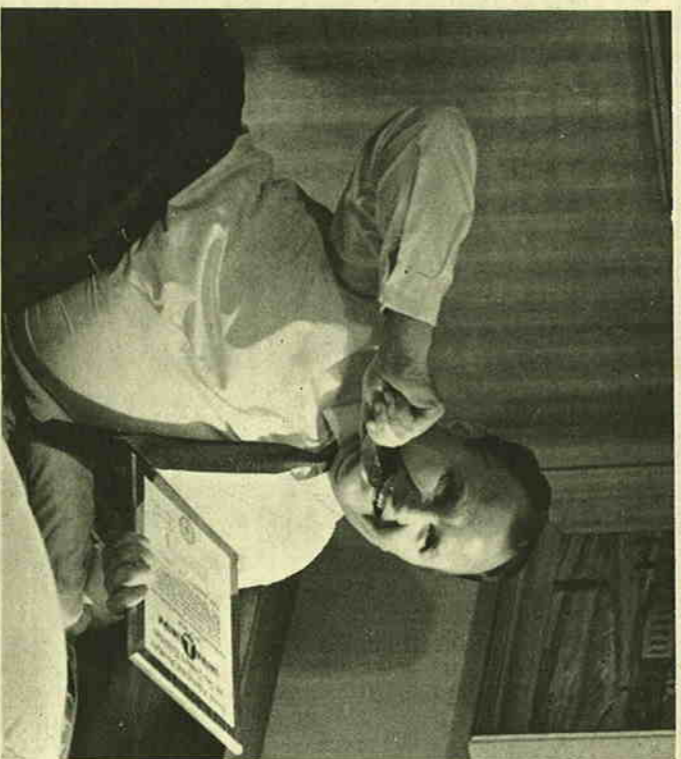
kaavat ja teoriat voivat olla este- nä keksinnollisessä mielessä. — Talopatia, selvännäkö ja muu psyykkiset oivallukset saattavat olla keksijälle erittäin arvokkaita tiedostamattomia lähtötiliä.

Patsi paperitapetti, on tehdas kuvioitunut aiemmin muotittu tulla- naisien valmistia sukkaa, joka oli koneen osalta aivan uusi keksintö. Pienen lisäkonstruktion on kone pakotettu kuvioimaan myös nah- kaa. Puhtelin suuri nahka on saa- nut moniväriskuvion samalla ker- taan muttamassa sekunnissa. Puku- kankaita on reaktiokoneistamme värjätty ja kuvioitu kymmeniä tu- hansia metrejä. Viimeinen uutuu- meilla on juti-kangastapetti. Juti- tikangas värjätään ensin yksiväri- sekki ja myös kuvioiliseksi. Sen jälkeen se ihmataan ja puristetaan 90 sm leveään tapettipaperiin, jon- ka reunat ovat myös tähän levey- teen leikatut. Jutitapetti on täysin valon ja pesun kestävä. Hinnal- taan juti jyi kaikki ulkoaisiet vastaavat tapetit. Suomessa onkin

Rytmiväri ainoa tehdas tämänlaa- tuisen tapetin valmistajana. — Veikko keksijä, tehtailija, ehtii kaiken ohella muihin harrastuk- siin?

— Aikaisemmin opiskelin musiik- kia ja kieliiä kuten ruotsia ja sak- saa. Olijärjälmaalaus oli mlleipä pakollista harrastusta. Keksintö- vaiheessa jopa välttämätön tulo- lände, etenkin melko hyvin onni- tuneet muotokuvamaalaukset. Jo parinkymmenen vuoden ajan on tullut iuskelua mm. parasyko- logiaa ja yliaistillisia tutkimuste- leitä. Matkustelunnen on ulko- maankaupan ja muotitukinnuksen takia ollut melko välttämätön. Noin 20 maata pari kertaa vuo- dessa on tullut kiertettyä. Kaup- pojakin on syntynyt ja ostajin otettu yhteyttä ystäväillississä ja miellyttäviissä merkeissä. Patsi vii- meksi Moskovan matkalla en saa- nut tavanomaisia teltiä yhteyttä ostajaan, vaikka Venäjällekin on lähetetty tapetteja jo puoliikym- mentä eri kertaa.

Maailma on pieni. Huvitavia tapausiakin sattuu. Kerran saim- me Nigeriasta isohkon tapettiti- lauksen. Kauppa vahvistettiin mo- lemmiin puoliin asiatapereilla vas- taan (Tämä tarkoittaa, että ostaja lunastaa paperit pankista, ennen- kuin saa tavarat tulilista haltuun- sa). Mutta ennenkuin ehdimme osansaakaan valmistaa tilauksesta, tuli toinen suurempi tilaus peräs- sä. Aloitimme epäillä heikon eng- lannin kielellä tarka kohteen pä- tevyyt. Kaukomarkkinoiden edu- taja lensi samanaikaisesti Nige- riaan ja ilmoitti sähköllä meille. »Lopettakaa kaikkimarkkinoiden konttoria ei löydy kaupungista, onnistajala on pieni mökki, jonka portilla päkättää puki narussa.» — Etelä-Afriikkaan lähettimme puunnajittelytapetteja toistakym- mentä eri lähetystä. Meillä oli jo-

-Täytyä alneita on, toteaa Uno Virkki, jonka hampassa on Kall- tornasta tullut toinen kansainvälinen kultaimitali. Voittajana ja kultaimitalin saaneena keksijä valittiin kunnallajaseksi Internatio- nal New Products Centeriin, jonka päämaja on New York Cityssä. Virkin sylissä on New Yorkin messujen kultaimitalipaketti.

MARKKINOIDEN HUOKEIMMAT VALON- JA PESUNEKSTÄVÄT TEHTAANMYYMÄLÖISTÄMME OSTAT AINA R Y T M I - T A P E T T I 50% HUOKEAMMALLA

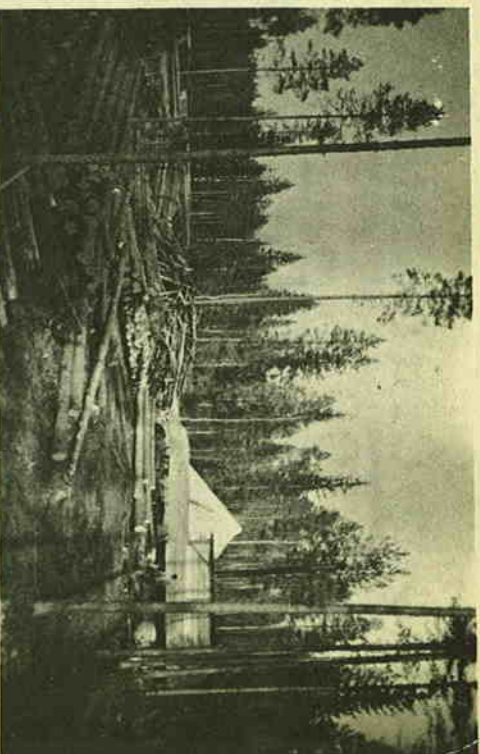
Uusi kotimainen ylpeytemme on huokea JUTI-kangastapetti. Myymme myös Winter tapetteja ja modeleja. Ostajan ostiaan lateksimodia 2,20/kg

Tehtaanmyymälämme: Helsinki, Bulevardi 5, Hä- meenlinna, Kasarmik. 9, Kouvolaa, Kauppalaank. 14. Lahti, Aleksanterink. 9, Oulu, Hallituskatu 35. Tam- pere, Vihiojanie 14 ja Turku, Maariankatu 3.

MYLLYMUISTOJA VUOKSELASTA

Tuomas Ryyppö sahalatosevakkokaikana Kotiviolilla.

Vuokselan Uudessaakylässä työ- kenteli vuodesta 1924 lähtien nykyisin Kalvolassa asuva my. Tuomas Ryyppö, steliä silloin omis- tamassaan mylly- ja sehalaitokse- saan. Tässä myllyssä oli 3 kivi- paria ja piirakkarynnitkin val- mistettiin siellä. Seuraavassa Tuomas Ryyppö kerölee tämän omis- tamansa myllyn, sahan ja päte- höylän käsitänneen laitoksen vai- heista.

Voimakoneena Vuokselassa ol- teassa oli laitoksessa Munkkeis- lokomobiili eli höyrykone. Asia- kaappiiri oli varsin laaja, käsitän- ösin äyryähän Vuosalmen kylä- kin. Tuvi vuosi 1936 ja tuhko koh- tasi silloin laitosta, sillä mylly ja saha paloivat, mutta sen kone- huone ja kone eivät palaneet. Ko- nehuone oli rakennettu sementti- tiliestä ja myös sen katto oli hot- vattu. Laitos ei kuitenkaan vai- tetavasti ollut vakutuettu — Sa- mana syksynä aloin heti raken- taa uutta tilaa ja kevhällä oli- kin taas kaikki kunnossa. Sahn ostetuksi pienen generaattorin, jo- ten näin tuli laitokselle sähkövä- lötkin. Niin alkoi taas entiseen tapaan jauhata, sahaus ja pärei- den höyläys, jota omien polkisteissa avustamana jatkettiin viime vuo- siin asti.

Vuonna 1938 tein sironnituksen puulike Vaakerin (Gaagerin) kanssa ulosvientitavaraista. Ostin pientä puueriä ja sahasin 20 stan- dardia. Tämä tapahtui vuoden 1938—39 talvella ja kaikki meni hyvin. Sitteen alkoi kuitenkin talvisota ja se keskeytti kaiken toiminnan. Vuonna 1941 kotisau- dun vapauduttua mentiin taas vanhoja paikkoja katsomaan. Myl- ly ja saha olivat pahoin vaurioi- tuuneet lentopommituksessa, mutta voimakone ja konehuone olivat eijinä. Venäläiset olivat käyttä- neet konetta ja jaubaneet sillä, koska yksi kivipari oli kunnossa. Konehuoneen ikkunalle olivat jät- täneet täysinäisen beatisinpullan. Johon tulihaika oli yhdistettynä. Minä taas vuoroitani rupeasin uudelleen isännäksi ja kunnostin

KOTIINPALUUSTA

Kesäkuussa 1941 taas kaikki ase- kunnolliset miehet kutsuttiin palve- luuseen, vaikka siviilialkua oli kestänyt vain runsaan vuoden. Nyt ei päästy enää omiin muodostel-

tevytyä. Kautomarkkinoiden edus- taja. Kerran Helsinkiin Messuilla sattui Äyrypään Vuosalmen kyläs- tä kotoisin oleva Esa Pasuri vas- taani ja kertoi vanhana naapurina, että hänen tyttärensä on mennyt naimisiin jopa Etelä-Afriikkaan saakka. Kun Kyyrin kenen kanssa, sanoi hän tyttärensä miehen ni- men olevan Hill Johanneburgissa.

— Vähäinen englanninkieleni tul- kitee joskus väärin. Pyysinme valmion kanssa Kanarian saarilla lammasta. Meille tuotiin kaudicat jaanokset haiveava hummeria, sillä muistin saksalaisen sanan han- melbraten.

Vuokselaan saapui ensimmäisek-

si nyt muodostettu kunnan esikun- ta päällikköönään valtuuston pi- Mätti Romu. Se tapahtui 13 hen- kilön suuruisena ryhmänä elokuun 30. päivä 1941. Maatalousiöiden suorittamista varten muodostettiin työryhmiä. Jokaiseen kylään mää- rätin viljelyspäälliköt päämiehe- nään kunnan maatalousneuvoja Mikko Kluru.

Vuokselan asema asuttamisen suhteen oli nyt suhteellisen hyvä, kun täysin tuhoutuneiden raken- nusten osuus oli verrattain pieni, ja kun talvisodan päättymistä edei- täneen päivän (12. 3. 40) divisiolan esikunnan antamaa polttamisnääh-

Vuokselan maataloudesta JA TALVISODAN AJASTA KOTISEUDULLA

Maatalous Vuokselassa oli ennen sotia saatu erittäin hyvään tuotokuntoon, sen ajan kehityksen huomioon ottaen. Karja muodosti yleisimmän toimeentulon siihen liittyvän sikatalouden kanssa. Sikojen suuren tuoton taas muodostui porssakaupasta. Porssata välittäjät eri maakunnin kävivät myymässä. Ennakoiden pito porssatuotannossa oli suurimääräisiä. Nyky-aikaisia suursikaloita ei ollut kuin völk. Bernerin omistuksessa Nolsalmen hovissa. Hevoskasvatusta ja kauppa muodosti myös huomattavaan tulolähteen ja hiippurykelöitäkin työhevosien lisäksi myytiin.

Viljanviljelyn osuus 1930-luvulla laajeni suuresti ja hehtaarsadot lisääntyivät lisääntyvän apuranttojen käynnin ja viljelysköylien kehityksen ansiosta. Erikolosen lisäyksen kaupparviljan viljelylle ajokasvatusta ei ollut aikana käyttöön saadut nykyaikaiset vehnämyllyt, joissa nyt saatiin kotikäyttöönkin oikeita valkoisia vehnäjauhoja, joita aikaisemmin ostotavaranä oli tohtuttu hyvin sästeliäisesti käyttää. Näissä uusissa myllyissä vähälukuisuutensa vuoksi olihin syksyisin kova tungos jautattajista.

Ei tätä hyvää alkaa kuitenkin kauan kestänyt, kun mallamme idästä käsin esitettiin aluehuvutuvastuun, jonka seurauksena pitäjän asekkunat miehet lokakuun 7. päivänä 1939 kutsuttiin ylimääräisiin kertausharjoituksiin. Se harjoitus jäi monen miehen osalta viimeiseksi, muuttuaan siten myöhemmin perhe-elämän täydellisestä.

räystä ei ehditty silloin toteuttamaan.

Ensimmäisenä tehtävänä oli sadon korjaaminen. Venäläisten toimesta keuhkokuumeen sairastuneita vain 12 % pitäjän peltoalasta. Perustellun puhdistus asuntojen osalta oli myös ensimmäisiä tehtäviä siivouksiryhmille. Syksyn ja seuraavan talven aikana tapahtunut kotiinpaluu olikin lähes sataprosenttinen.

Tämän ensimmäisen talven ylimeno muodosti monessakin perheessä vaikeuksia, olihan korjattava viljelysala vain osa entisestä. Vuotta myöhemmin olikin tilanne jo ylivertaisesti parempi. Keuhkokuumeen sairastuneita viljaa jo runsaasti ja syyskylvöjä oli väällä jätettiin. Siemenviljan tarve muodostui erittäin suureksi, mutta kaikkea järjestävi. Maanviljelysasema toimi kuin tukkukauppana ja lannoitusainetta saatiin soita-ajasta luovuttamalla. Maanviljelyskalusto luovutettiin maanviljelysmaan toimille omistajilleen tai myytiin tarvisijoille viljelyspäälliköiden välityksellä. Se kaannustakin myöhemmän tunteksen perusteella pyrki tulemaan ja vaihtuivat olivat myös huonekalustot. Alielektrioitaneen 11 tuolistaakaan ei ollut kanta samaa mallia.

Myös lehmä jouduttiin hankkimaan ostamalla ja tulivat ne pääasiassa Pohjanmaalta. Kuitenkin ostolehmistä paljon sairasuota punitattiin ja moni niistä kuolikin siten. Vuonna 1943 oli lehmien määrä piitajässä jo 1200 ja nuorikarjia lähes 1.000-päisenä. Hevosia oli 500. Sikkoja ja lampaita oli n. 1.000 yhteensä.

Nyt oli päästy jo lähes normaaliin elämään. Maanviljelysmaan toimesta oli saatu myös kaksi traktoria vuokrauslaitteita eikä niitä ainakaan työtä puuttanut. Hevosia kun ei voitu mielesten puutteessa riittävästi tehokkaasti käyttää yhteensä.

Kansakouluihin aloitettiin toimintansa syksyllä 1942. Maatalous oli nyt saatuun puimakonien ansiossa sadonkorjuunkin osalta järjestetyksessä. Paras työvoima väen oli joissa. Ostittaisa apua saatiin armeijajäitä ja myös pitäjään maajoitettuja sotavankkeja saatiin maatoihin käytettäväksi. — Eino Himanen.

Parhaan työvoiman jouduttua pois kotia, josta hevosetakaan eivät jääneet osatomiksi, jäi keuhkokuumeen jättänyt sadonkorjuu nyt naisväen ja vanhempien miesten tehtäväksi. Syytyöt yritettiin saada mahdollisuuksien mukaan tehdä, uskontoinhan yhä alkanen paripa. Tätä parempaa alkaa ei nyt tullut. Vuokselan miehistä koottu ERP 5:n 2. komppania oli maajoitunut Kivemäen ja Valkjärven rajamalle ja sai kuulla sodan alkaneeksi ensimmäisten kramattien lennässä yli 30. 11. 39 klo 7.00. Sota oli alkanut ja usko parempaan mennyt. Elämäni kotona kävi nyt entistä epävarmempaksi ja idästä päin evakuoitettiin kovalla kireellä väkellä. Vuokselassa evakuoitintuotantokseen joulukuun 5.—6. päivän väliseksi yöksi. Lähtövalmistelun määrättyä oli jo ennenkin annettu.

Evakointipaikkaksi oli Vuokselalle määrätty Viilppulan pitäjää Pohjois-Hämeestä, jonne nyt monen matka monien vaikeuksien kanssa suunnautui. Karjaa kulkettiin pitkälti pitkin lumista maantietä, kunnes jostain päästiin junakylään. Lähessimillä ei ollut mahdollisuutta lähtäen. Hevosmiehet ja -naiset kulkivat matkan yleensä maise. Vuokselan karja joutui pääasiassa Pohjanmaan pitäjään.

Evakuoiti Vuokselassa tavaroitten ja sinne jääneiden eläinten osalta jatkuu sinne perustetun suojakomppanian toimesta.

Tämä ensimmäinen evakkoaika ei muodostunut pitkäksi, vaikka elämäntempo ehti jo monen osalta paljon muuttua ja paljon ehti myös tapahtua. Pitkä-asutusoinnista saatiin käynnin. Silloisten suunnitelman mukaan vuokselalaiset piti asutettaman Varsinais-Suomen Periniön, Kiskoon, Suomensjärvelle ja Muurilaan. Näistä pitäjistä valmistuikin tiloja jo huomattava määrä, jotka myös saivat asukkaansa. Tilansa saaneet alkoivat välittömästi rakennustyöt, koska tilat yleensä olivat valmiina rakennuksina. Vapaehetkin kaupoin mori ehti silloin myös uuden kotipaikan hankkimaan. — Eino Himanen.

NYKY VUOKSEILLA TILASTOJEN JA KARTAN KERTOMANA

Tuiston monikan vuokselalainen on ollut tilastuvuodessa kymmenen entisellä kotiseudulla Vuokselassa. Siksyöpä sen alueen nykyisestä elämästä ei olekaan paljon tietoa, ehden ent. Vuokselalla ole lähelikkään turstamarkojen rettejä. Pieneksi avuksi ovat eräät Leningradin alueesta kertovat kirjat, jotka on tarkoitettu lähinnä Kannaksella retkeileville neuvostoturvisteille. Tarjoaolan Vuoksi hyvän mahdollisuuden virkistykseen ja retkeilyyn.

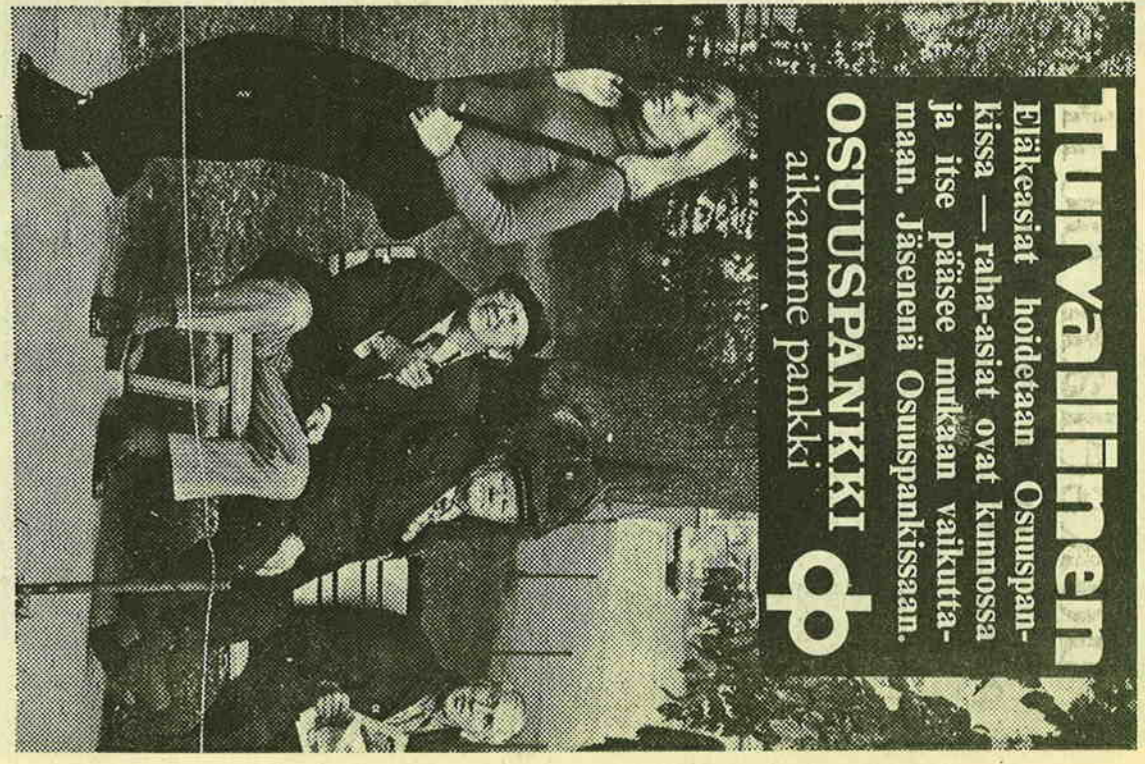
Kuten tiedetään, on entiset suomalaiset paikannimet Kannaksella muutettu kolmisen vuotta sodan jälkeen täysin venäläisiksi, vain joidenkin entisten rautatiepaikkojen kantaessa enää vanhoja nimiään. Uudet nimet on johdettu joko sotasaankarien, jopa tavallisten rivimiestenkin nimistä, tai joillakin muilla perusteilla muodotettu.

Turhaa on sen vuoksi etsiä nykyisellä Kannaksen kartalla Vuokselaa, vaikka sieltä itse Vuoksi löytyykin, turha Uuttakylää tai Kunnikaarista.

Uudenkylän paikalla on kartalla nimi Džhatjevo, mikä nimi on annettu sille 142. Jalokavakidivisioonan poliittisen osaston päällikön, evers-tiluuhtantti D. E. Džhatjevin mukaan. Hän kaatui Vuokselalla 10. heinäkuuta 1944. Myös Kunnikaarista on saanut uuden nimen Roshinski, jonka alkuperä on tuntematon. Niimi tosin merkitsee päntä-väkkäkkä, mutta voi olla jonkin ihmisen nimestäkin johdettu.

Myös Vuokselaa ympäröivät vesialueet ovat uusineet nimiään. Vuoksen lahti, joka tunnettiin mellen matka monien vaikeuksien kanssa suunnautui. Karjaa kulkettiin pitkälti pitkin lumista maantietä, kunnes jostain päästiin junakylään. Lähessimillä ei ollut mahdollisuutta lähtäen. Hevosmiehet ja -naiset kulkivat matkan yleensä maise. Vuokselan karja joutui pääasiassa Pohjanmaan pitäjään.

Evakuoiti Vuokselassa tavaroitten ja sinne jääneiden eläinten osalta jatkuu sinne perustetun suojakomppanian toimesta. Tämä ensimmäinen evakkoaika ei muodostunut pitkäksi, vaikka elämäntempo ehti jo monen osalta paljon muuttua ja paljon ehti myös tapahtua. Pitkä-asutusoinnista saatiin käynnin. Silloisten suunnitelman mukaan vuokselalaiset piti asutettaman Varsinais-Suomen Periniön, Kiskoon, Suomensjärvelle ja Muurilaan. Näistä pitäjistä valmistuikin tiloja jo huomattava määrä, jotka myös saivat asukkaansa. Tilansa saaneet alkoivat välittömästi rakennustyöt, koska tilat yleensä olivat valmiina rakennuksina. Vapaehetkin kaupoin mori ehti silloin myös uuden kotipaikan hankkimaan. — Eino Himanen.

Turvallinen
Eläksasiat hoidetaan Osuuspankissa — raha-asiat ovat kunnossa ja itse pääsee mukaan vaikuttamaan. Jäsenenä Osuuspankkissaan.

OSUUSPANKKI
aikamme pankki

Mitä nämä ihmiset sitten tekevät siellä?

Viljelyskasveina heillä em. tilaston mukaan on ruisa ja kauraa, kumppaakin noin 50 ha. Siipokarjaa oli noin 3-4.000 kpl ja sarvikarjaa noin 500 päätä. Koululaitoksesta kertoo tilasto siellä olleen Kunnikaaristien tienoilla ainakin alkeiskoulu, mutta Kiviniemen Kasarmlaassa jo 8-luokkainen koulu. Siellä on myös lähin poliisilinja ollut ainakin muutama vuosi sitten tilastokirjan mukaan. Teollisuutta ei Vuokselassa nähtä olevan, jos se ei ennenkään miikään teollisuuspitäjä ollut.

Sinä siis muutamia karttoista ja tilastoista poimuttuja tietoja paikoista, jotka entiset vuokselalaiset tunsivat kerran kotiseudukseen. — S. T.

VUOKSELAN OSUUSKAUPPA

Vuokselan Osuuskauppa r.l. perustettiin v. 1919. Perustamiskokous pidettiin Uudessa-kylässä Joo-seppi Innan talossa helmikuun 28. päivänä. Halu saada oma kauppa juuri itsenäistyneen pitäjän läheisyyteen oli varmaan innoittamassa tämän kaupan perustajia. Jäseniksi liittyi koulua 54 henkeä. Vuonna 1938 oli jäsenluku jo 205. Osuusmaksuksi määrättiin 30 mk ja lisämaksuvuorokauden 300 mk.

Osuuskaupan säännöt vahvistettiin huhtikuun 23. pnä ja myyntialoitettiin 1. heinäkuuta 1919. Ensimmäisen vuoden myynti oli 140.170 mk. Vuonna 1938 se oli kohonnut jo 1.693.766 markkaan. Toiminta aloitettiin vuokrahuoneissa. Vuonna 1922 rakennettiin oma liiketalo Uudenkylän keskustaan hyvälle tilikelpaalle. Toisen myymälän osuuskauppa sai Hirvi-saareen, kun sikkäläinen osuuskauppa yhdistettiin Vuokselan Osuuskauppaan v. 1924. Kolmas myymälä perustettiin 1936 Alho-laan. Myymälä toimi siellä aluksi vuokrakuoneissa, mutta jo v. 1937 rakennettiin sille oma talo. Keski-Vuoksen Osuusliikkeen myymälä Virkkilästä osettiin osuuskaupalle 10. 11. 1941 250.000 markan hinnasta.

Osuuskauppa harjoitti ruoka- ja siirtomaatavaroitten ohella myös-kin maataloustuotteiden ja -tarvikkeiden kauppa, sillä olihan Vuokselalla jatkuvasti voimistuva maatalouspitäjä. Maataloustarvikkeita myytiin liikkeen perustamisesta lähtien, mutta välitys voimistui vasta viimeisnä rauhan vuosina. Maataloustuotteet olivat pääasiassa viljaa, perunaa voita ja muna.

Ensimmäisenä liikkeenhoitajana toimi Konsta Ronnu, mutta hän erosi muutaman kuukauden kuluttua. Hänen tilalleen tuli Elias Lempien, joka oli liikkeen hoitajana vuoteen 1938. Elokuussa maanmittuna vuonna 1938 liikkeenhoitajan tehtävät vastaan Lauri Rätty, mutta hänen työkautensa päättyi pian alkaneeseen talvisotaan. Tal-